

**KTO KARATAY ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İSLAM İKTİSADI VE FİNANS ANABİLİM DALI
İSLAM İKTİSADI VE FİNANS TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**AR-RAHNU REHİN FİNANSMANI MALEZYA VE ENDONEZYA
ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI**

Mehmet Akif Şükrü ŞIK

Yüksek Lisans Tezi

**KONYA
Kasım 2025**

AR-RAHNU REHİN FİNANSMANI MALEZYA VE ENDONEZYA
ÖRNEKLERİNİN İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

Mehmet Akif Şükrü ŞİK

KTO Karatay Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
İslam İktisadı ve Finans Anabilim Dalı
İslam İktisadı ve Finans Tezli Yüksek Lisans Programı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Kamola ERGUN

Tez Savunma Jürisi:

Doç. Dr. Abdullah KILIÇARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin ERGUN

Konya
Kasım 2025

BİLDİRİM

Enstitü tarafından onaylanan Yüksek Lisans/Doktora tezimin tamamını veya herhangi bir kısmını basılı veya dijital biçimde arşivleme ve aşağıda belirtilen koşullar dahilinde erişime açma iznini KTO Karatay Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle, Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak ve gelecekteki çalışmalar (makale, kitap, lisans, patent vb.) için tezimin tamamının veya bir bölümünün kullanım hakları yalnızca bana ait olacaktır.

Tezimin bütünüyle kendi çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izinle kullanılması zorunlu olan kaynakları, yazılı izin alarak kullandığımı ve istenildiğinde izinlerin suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayımlanan “Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge” kapsamında, tezim, aşağıda belirtilen koşullar haricince, YÖK Ulusal Tez Merkezi ve KTO Karatay Üniversitesi Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.¹

☐ Enstitü / Fakülte Yönetim Kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir.²

☐ Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.^{3,4}

25 KASIM 2025

Mehmet Akif Şükrü ŞİK

¹ MADDE 6(1) Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

² MADDE 6(2) Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

³ MADDE 7(1) Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

⁴ MADDE 7(2) Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

ETİK BEYAN

KTO Karatay Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez/Proje Hazırlama ve Yazım Kurallarına uygun olarak Doç. Dr. Kamola ERGUN danışmanlığında tarafımdan üretilen bu tez/proje çalışmasında; sunduğum tüm veri, enformasyon, bilgi ve belgeleri bilimsel etik kuralları çerçevesinde elde ettiğimi, tüm değerlendirme, analiz, bulgu ve sonuçları bilimsel usullere uygun olarak sunduğumu, tez/proje çalışmasında yararlandığım kaynakların tümüne bilimsel normlara uygun biçimde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin/projemin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

25 Kasım 2025

Mehmet Akif Şükrü ŞIK

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde manevi destekleriyle her zaman yanımda olan kıymetli eşim Tenzile ŞİK'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Yoğun çalışma dönemlerinde sabrı, anlayışı ve motivasyonu ile bana güç vermiştir.

Hayatımın her aşamasında bana sonsuz emekleriyle yön veren, sevgilerini ve dualarını daima hissettiren canım annem Hilal ŞİK ve babam Abdullah ŞİK'a minnettarlığımı ifade etmek isterim. Onların fedakârlıkları ve inançları, bugünlere ulaşmamın en önemli temeli olmuştur.

Ayrıca tez sürecinde fikir alışverişleri, yapıcı katkıları ve desteğiyle yanımda olan değerli meslektaşım Betül KAYGISIZ'a teşekkür ederim.

Yüksek lisans sürecim boyunca bilgi birikimi, akademik vizyonu ve sabırlı rehberliği ile çalışmama yön veren danışmanım Doç. Dr. Kamola ERGUN'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tezimin her aşamasında gösterdiği titiz akademik yaklaşım, yapıcı eleştirileri ve yol gösterici önerileri sayesinde bu çalışmanın bilimsel niteliği güçlenmiştir. Kendisi, yalnızca bir akademisyen olarak değil, aynı zamanda bir mentör olarak da bana ilham vermiştir.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında doğrudan ya da dolaylı katkısı bulunan tüm hocalarıma, arkadaşlarıma ve emeği geçen herkese şükranlarımı sunarım.

25 Kasım 2025
Mehmet Akif Şükrü ŞİK

ÖZET

Mehmet Akif Şükrü ŞİK

AR-Rahnu Rehin Finansmanı Malezya ve Endonezya Örneklerinin İncelenmesi ve Karşılaştırılması

Yüksek Lisans Tezi

Konya, 2025

Bu çalışma, İslam finans sisteminin faizsiz mikro finansman araçlarından biri olan Ar-Rahnu rehin modeli üzerinden, Malezya ve Endonezya'daki uygulamaların karşılaştırmalı analizini sunmaktadır. Ar-Rahnu sistemi, altın ve benzeri değerli varlıkların teminat gösterilmesi yoluyla faizsiz finansman imkânı sağlayarak, özellikle düşük gelirli bireyler, kadın girişimciler ve küçük işletmeler için alternatif bir finansal kaynak sunmaktadır. Çalışmada, her iki ülkedeki kurumsal yapılar, yasal düzenlemeler ve operasyonel farklılıklar detaylı biçimde incelenmiş; sistemin sosyoekonomik etkileri finansal kapsayıcılık, kayıt dışı borçlanmanın azaltılması ve kadınların ekonomik hayata katılımı bağlamında değerlendirilmiştir. Malezya örneğinde Ar-Rahnu'nun daha kurumsal, düzenlenmiş ve yaygın bir yapıya sahip olduğu; Endonezya'da ise daha çok yarı-formel ve yerel düzeyde uygulandığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte her iki ülkede de model, mikro düzeyde ekonomik dayanıklılığın artırılmasında etkili bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bulgular, Ar-Rahnu'nun sadece finansal değil aynı zamanda toplumsal adalet, etik duyarlılık ve sürdürülebilir kalkınma gibi ilkeleri destekleyen çok boyutlu bir sistem olduğunu ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonunda, sistemin etkinliğini artırmaya yönelik dijitalleşme, kadın girişimciliği teşviki ve finansal okuryazarlık gibi alanlarda politika önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler

Ar-Rahnu, Malezya, Endonezya, Finans Sistemi

ABSTRACT

Mehmet Akif Şükrü ŞİK

Ar-Rahnu Pawn Financing: A Comparative Analysis of the Cases of Malaysia

And Indonesia

Master's Thesis

Konya, 2025

This study presents a comparative analysis of practices in Malaysia and Indonesia using the Ar-Rahnu collateral model, one of the interest-free microfinance instruments of the Islamic financial system. By providing interest-free loans using gold and similar valuable assets as collateral, the Ar-Rahnu system offers an alternative financial source, particularly for low-income individuals, women entrepreneurs, and small businesses. The study examines the institutional structures, legal regulations, and operational differences in both countries in detail, and evaluates the socioeconomic impact of the system in the context of financial inclusion, reducing informal borrowing, and women's economic participation. In the Malaysian case, Ar-Rahnu has a more institutionalized, regulated, and widespread structure, while in Indonesia, it is observed that it is implemented more at the semi-formal and local level. However, in both countries, the model stands out as an effective tool for enhancing economic resilience at the micro level. The findings reveal that Ar-Rahnu is a multidimensional system that supports principles such as not only financial but also social justice, ethical sensitivity, and sustainable development. At the end of the study, policy recommendations were presented in areas such as digitalization, women's entrepreneurship promotion and financial literacy to increase the effectiveness of the system.

Keywords

Ar-Rahnu, Malaysia, Indonesia, Financial System

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ETİK BEYAN	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar DİZİNİ	ix
SİMGELER DİZİNİ	x
KISALTMALAR DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Sınırlılıkları	4
2. LİTERATÜR TARAMASI	5
2.1. Ar-Rahnu Rehin Finansmanının Temelleri	7
2.2. Rehin Finansmanının Gelişimi	9
2.3. Ar-Rahnu Kavramı ve Tanımı	11
2.4. Ar-Rahnu'nun Şeri Temelleri	13
2.5. Geleneksel Rehin (Mortgage)	14
2.6. Geleneksel Rehin (Mortgage) ile Ar-Rahnu'nun Karşılaştırması	16
2.7. Dünya Üzerinde Ar-Rahnu Uygulamaları	18
2.8. Ar-Rahnu ve Geçmişten Günümüze Finansal Temeller	20
3. YÖNTEM	24
4. MALEZYA VE ENDONEZYA'DA AR-RAHNU UYGULAMALARI	26
4.1. Malezya'daki Ar-Rahnu Sistemi	26
4.1.1. Malezya'da Ar-Rahnu Modeli ve İşleyişi	28
4.1.2. Ar-Rahnu Modeli: Muamalat Bankası ve Bank Rakyat Örneği	36
4.2. Endonezya'da Ar-rahnu Sistemi	37
4.3. Endonezya'daki Ar-Rahnu Modeli ve İşleyişi	41
4.4. Malezya ve Endonezya Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırılması	47
5. SONUÇ	53
5.1. Öneriler	54
KAYNAKLAR	56
ÖZGEÇMİŞ	59

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1 Geleneksel mortgage sistemi ile Ar-Rahnu arasındaki temel farklar.....	17
Tablo 2. Ar-Rahnu ve Finansal Temeller Analizi	21
Tablo 3. Bank Rakyat Ar-Rahnu uygulamasının özellikleri	27
Tablo 4 Malezya'daki Ar-Rahnu kuruluşlarının sınıflandırılması.....	29
Tablo 5. İslam Hukukunda Akit Unsurları	33
Tablo 6. Muamalat Bankası ve Bank Rakyat Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırılması.37	
Tablo 7. Endonezya'daki Ar-Rahnu Uygulama Modellerinin Karşılaştırılması	38
Tablo 8. Ar-Rahnu kuruluşları ve denetim otoriteleri	41
Tablo 9. Endonezya'daki Ar-Rahnu kuruluşlarının sınıflandırılması.....	42
Tablo 10. Malezya ve Endonezya Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırması.....	50
Tablo 11. Malezya ve Endonezya'daki Ar-Rahnu Kuruluşları ve Düzenleyici Otoriteler	50
Tablo 12. Malezya ve Endonezya'daki Konvansiyonel Kuruluşları ve Düzenleyici Otoriteler	51

SİMGELER DİZİNİ

Simge	Açıklama
%	Yüzde oranı (ör. %60–70 finansman oranı)
MYR	Malezya Ringgiti (para birimi)
IDR	Endonezya Rupisi (para birimi)

KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltma	Açıklama
BNM	Bank Negara Malaysia (Malezya Merkez Bankası)
DSN-MUI	Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia (Endonezya Ulusal Şeri Konseyi)
KOBİ	Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler
MGIT	Muassasah Gadaian Islam Terengganu (Malezya’da Ar-Rahnu’nun ilk kurumsal uygulaması, 1992)
OJK	Otoritas Jasa Keuangan (Endonezya Finansal Hizmetler Otoritesi)
SKM	Suruhanjaya Koperasi Malaysia (Malezya Kooperatifler Komisyonu)
YAPEIM	Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia (Malezya İslam Ekonomisi Kalkınma Vakfı)

1. GİRİŞ

Geleneksel bankacılık sistemleri, teminat eksikliği, yüksek faiz oranları ve katı kredi koşulları nedeniyle toplumun alt gelir grupları için çoğu zaman erişilemez olmaktadır. Bu durum, acil nakit ihtiyacı yaşayan bireyleri ve sermaye bulmakta zorlanan küçük işletmeleri alternatif finansman yollarına yöneltmektedir. Ar-Rahnu, bu bağlamda İslami finans sisteminde geliştirilmiş en önemli mikro finansman araçlarından biri olarak öne çıkmaktadır. Rehin akdine dayalı bu model, bireylerin kıymetli varlıklarını güvence olarak gösterip kısa vadeli nakit imkânına ulaşmalarını sağlamakta, üstelik bunu faiz unsurundan tamamen arındırılmış biçimde gerçekleştirmektedir. Böylece hem dini hassasiyetleri gözetmekte hem de finansal kapsayıcılığın artırılmasına katkıda bulunmaktadır (Bahari vd., 2015; Muhammadi vd., 2021).

Ar-Rahnu'nun kurumsallaşması, modern dönemde ilk defa Malezya'da gerçekleşmiştir. 1992 yılında Terengganu'da kurulan Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT), bu modelin başlangıç noktası olmuş; kısa sürede Bank Rakyat ve YAPEIM gibi güçlü kurumların devreye girmesiyle Ar-Rahnu ulusal ölçekte genişlemiştir. Malezya'da bu başarının arkasında yalnızca finansal ihtiyaçların karşılanması değil, aynı zamanda hükümetin İslami finans sistemlerine yönelik stratejik politikaları ve toplumun İslami ilkelere dayalı çözümlere olan yoğun talebi de etkili olmuştur. 2000'li yıllara gelindiğinde, ülke genelinde yüzlerce şubeye ulaşan Ar-Rahnu, bireylerin günlük hayatında yaygın kullanılan bir araç haline gelmiştir (Mohd Ali vd., 2017; Nik Azman vd., 2020).

Sistemin işleyişi, temelde üç unsur üzerine inşa edilmiştir:

1. Qardhul Hasan (karz-ı hasen) kapsamında faizsiz borç,
2. Al-Wadi'ah Yad Dhamanah ile teminatın güvenle korunması,
3. Ujrah adı verilen makul hizmet bedelinin tahsil edilmesi.

Bu yapılar sayesinde borçlu, ağır faiz yüküne girmeden finansmana erişebilmekte; aynı zamanda mülkiyet hakkı ve şeffaflık ilkesi güvence altına alınmaktadır. Kadın girişimciler ve kırsal bölgelerde yaşayan aileler, Ar-Rahnu sayesinde ekonomik

bağımsızlıklarını artırabilmiş, küçük işletmelerini kurabilmiş veya var olan işlerini devam ettirebilmiştir (Razak & Asutay, 2022; Nik Azman vd., 2018).

Ar-Rahnu uygulamaları yalnızca Malezya ile sınırlı kalmamış, Endonezya’da da 2000’li yıllardan itibaren gündeme gelmiştir. Ülkede uzun süredir mevcut olan geleneksel rehincilik sistemi, yüksek faiz oranları ve sömürüye açık yapısı nedeniyle toplumsal güven sorununa yol açmıştır. Ar-Rahnu ise, DSN-MUI’nin fetvaları ve OJK’nın düzenleyici desteğiyle meşruiyet kazanmış olup, Aceh bölgesinde İslami mikro finans kurumlarının öncülüğünde uygulanmaya başlamıştır. Endonezya’da Ar-Rahnu, henüz tam anlamıyla standartlaşmamış olsa da düşük gelirli bireyler ve küçük esnaflar için önemli bir alternatif oluşturmuştur (Muksal vd., 2020).

Bu çalışma, Ar-Rahnu’nun Malezya ve Endonezya’daki gelişim süreçlerini karşılaştırmalı olarak ele almayı amaçlamaktadır. Her iki ülke örneği, yalnızca Ar-Rahnu’nun şeri temellerini ve işleyiş mekanizmalarını ortaya koymakla kalmamakta; aynı zamanda bu modelin sosyoekonomik etkilerini, kadınların ve küçük işletmelerin güçlenmesindeki rolünü, düzenleyici çerçevenin başarılarını ve eksikliklerini de göz önüne sermektedir. Bu nedenle Ar-Rahnu, günümüzde sadece bir finansal araç değil, aynı zamanda sosyal adaletin, dayanışmanın ve sürdürülebilir kalkınmanın desteklenmesinde stratejik bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Birinci bölümde çalışmanın genel çerçevesi ortaya konulmuştur. Bu bağlamda, giriş kısmında araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, yöntemi ve beklenen katkıları detaylandırılmıştır. Çalışmanın temel problemi, düşük ve orta gelirli bireylerin formel bankacılık sistemine erişimde karşılaştıkları güçlükler ile konvansiyonel rehincilik uygulamalarının sömürüye açık yapısından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda, İslami finansın faizsiz ve güven temelli yaklaşımı çerçevesinde geliştirilen Ar-Rahnu modeli incelenmiş, söz konusu modelin toplumsal adaletin sağlanması ve finansal kapsayıcılığın artırılması bakımından sunduğu olanaklar araştırmanın merkezini oluşturmuştur.

İkinci bölümde, mevcut literatür ışığında Ar-Rahnu modelinin teorik ve kavramsal temelleri değerlendirilmiştir. Bu kapsamda:

- 2.1. numaralı alt bölümde rehin finansmanının temelleri aktarılmıştır.
- 2.2 numaralı alt bölümde, rehin finansmanının gelişimi aktarılmıştır.

- 2.3 numaralı bölümde, Ar-Rahnu'nun kavramı ve tanımı ele alınmıştır.
- 2.4 numaralı alt kısımda, Ar-Rahnu'nun şeri temelleri ele alınmış; Kur'an ve Sünnet'e dayalı meşruiyeti, klasik fıkıh görüşleri ve çağdaş fetvalar çerçevesinde değerlendirilmiştir.
- 2.5 numaralı kısımda, geleneksel rehin (Mortgate) kavramı ele alınmıştır.
- 2.6 numaralı alt kısımda, geleneksel rehincilik uygulamaları ile Ar-Rahnu arasındaki farklar karşılaştırmalı olarak tartışılmış; faizsiz işleyişin, müşteri haklarının korunmasının ve toplumsal fayda üretiminin altı çizilmiştir.
- 2.7 numaralı alt kısımda, global düzeyde Ar-Rahnu uygulamaları incelenmiştir.
- 2.8 numaralı alt kısımda, "Ar-Rahnu ve geçmişten günümüze finansal temeller" konusu ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi açıklanmış; çalışmanın nitel ve teorik çerçevesi ile literatür temelli analiz yaklaşımı ortaya konulmuştur. Bu kapsamda, Ar-Rahnu sistemine ilişkin akademik çalışmalar ve kurumsal raporlar incelenmiş, elde edilen bilgiler tematik biçimde değerlendirilmiştir.

Dördüncü bölümde, Malezya ve Endonezya'da Ar-Rahnu uygulamalarının tarihsel gelişimi, kurumsal yapısı ve işleyiş biçimleri ele alınmıştır. Malezya'nın öncü rolü, Bank Rakyat ve YAPEIM gibi kurumların katkıları, kırsal kesimlerdeki uygulamalar ve düzenleyici çerçevenin etkinliği üzerinde durulmuştur. Ardından Endonezya'daki model, DSN-MUI'nin fetvaları ve OJK'nın denetimleri ışığında incelenmiş; uygulamanın güçlü ve zayıf yönleri tartışılmıştır.

Son bölümde ise, tartışma ve sonuç kısmına yer verilmiştir. Bu bölümde, elde edilen bulgular ışığında Ar-Rahnu'nun bireysel finansman ihtiyaçlarını karşılama, toplumsal refahı artırma ve mikro girişimcilere destek sağlama konularındaki rolü değerlendirilmiş hem akademik literatüre hem de uygulayıcılara yönelik öneriler geliştirilmiştir. Çalışmanın sonunda, Ar-Rahnu'nun yalnızca Malezya ve Endonezya için değil, diğer İslam ülkeleri için de örnek teşkil eden sürdürülebilir bir finansman modeli olabileceği vurgulanmıştır.

1.1. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışmada Ar-Rahnu'nun ekonomik ve sosyal etkileri Malezya ve Endonezya örnekleri üzerinden değerlendirilmiş olsa da araştırmanın kapsamı belirli sınırlılıklar içermektedir. Öncelikle, çalışma ağırlıklı olarak ikincil kaynaklara, yani mevcut akademik yayınlara, raporlara ve düzenleyici kurumların verilerine dayanmaktadır. Bu durum, saha çalışmasına dayalı özgün verilerin eksikliğini ortaya koymakta ve bulguların yalnızca mevcut literatür çerçevesinde yorumlanmasına neden olmaktadır.

İkinci olarak, araştırmanın odaklandığı ülkeler Malezya ve Endonezya ile sınırlı kalmıştır. Ar-Rahnu benzeri uygulamaların Brunei, Singapur, Sri Lanka veya Körfez ülkelerindeki örnekleri de mevcuttur; ancak bu bölgeler çalışmaya dâhil edilmediği için küresel karşılaştırmaların kapsamı sınırlı kalmıştır. Bu durum, bulguların genellenebilirliğini azaltmakta ve farklı coğrafi bağlamlarda sistemin nasıl işlediğini tam olarak ortaya koyamamaktadır.

Üçüncü sınırlılık, kullanılan verilerin güncelliği ile ilgilidir. Ar-Rahnu üzerine yapılan akademik çalışmaların büyük bir kısmı 2010'lu yıllarda yoğunlaşmış olup, özellikle dijitalleşme süreçlerinin etkilerini ölçen güncel çalışmalar henüz sınırlı sayıdadır. Bu nedenle, sistemin mobil uygulamalar, çevrim içi platformlar ve dijital finans araçları ile etkileşimi tam anlamıyla değerlendirilememektedir.

Dördüncü olarak, Ar-Rahnu'nun toplumsal etkilerini ölçmek için kullanılan göstergeler genellikle ekonomik boyutlarla sınırlıdır. Kadın girişimcilerin güçlenmesi, kırsal kalkınmaya katkılar veya sosyal dayanışma gibi etkiler çoğu kez nitel araştırmalarla değerlendirildiğinden, istatistiksel olarak genellenebilir sonuçlar elde etmek zordur. Bu da çalışmanın sosyal boyutlarına dair çıkarımların daha çok örnek olaylar üzerinden yapılmasına yol açmaktadır.

Son olarak, düzenleyici çerçeveye dair yapılan değerlendirmeler her iki ülkenin mevcut resmi düzenlemeleri üzerinden yürütülmüştür. Ancak uygulamadaki farklılıklar, kurumlar arası standartlaşma eksiklikleri ve şeri uyumunun denetimindeki farklı yaklaşımlar saha verileriyle desteklenmediğinden, sistemin riskleri yalnızca teorik düzeyde ele alınabilmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Ar-Rahnu, İslam iktisadının faiz yasağı ilkesine dayanan, güven ve adalet esaslı bir mikro finansman modelidir. Kavram, İslam hukukundaki “rahn” akdinden türetilmiş olup, borcun güvence altına alınması için bir malın geçici olarak rehin verilmesini ifade eder. Bu sistem, bireylere sahip oldukları değerli mallar üzerinden kısa vadeli faizsiz finansman olanağı sağlamaktadır. Ar-Rahnu modeli, klasik rehincilik sisteminden (pawnshop) farklı olarak, faiz veya yüksek ücret talep etmemekte; sadece hizmet bedeli (ujrah) esasına dayanmaktadır. Böylece model, İslam’ın riba yasağına uygun, sosyal dayanışmayı destekleyen ve düşük gelirli bireylerin finansal erişimini kolaylaştıran bir araç olarak kabul edilmektedir (Abdul Rahman & Kassim, 2017).

İslam hukukunda rehinin meşruiyeti Kur’an-ı Kerim’in Bakara Suresi 283. ayetinde belirtilmiştir. Ayrıca Hz. Peygamber’in (s.a.v.) borç aldığı bir yahudiye zırhını rehin bırakması, bu uygulamanın sünnetle sabit olduğunu göstermektedir. Ar-Rahnu sistemi, bu dini temellere dayanarak hem ahlaki hem ekonomik bir işlev üstlenmektedir. Faizsiz borç (qardhul hasen/karz-ı hasen), emanet (al-wadi'ah yad dhamanah) ve hizmet ücreti (ujrah) ilkelerini bir araya getiren sistem, hem bireysel hem de toplumsal düzeyde ekonomik güven ortamı oluşturur (Ahmad, 2020).

Malezya, modern anlamda Ar-Rahnu modelinin kurumsal olarak uygulandığı ilk ülkedir. 1992 yılında Terengganu eyaletinde kurulan Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT), faizsiz rehin finansmanı sistemini hayata geçirmiştir. Kısa sürede halkın ilgisini çeken bu sistem, Bank Rakyat, Agrobank ve Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia (YAPEIM) gibi kurumların katkısıyla ülke geneline yayılmıştır. Ar-Rahnu modeli, özellikle düşük gelirli bireylerin ve küçük işletmelerin acil nakit ihtiyaçlarını faizsiz biçimde karşılamasına olanak tanımıştır (Abdul Rahman & Kassim, 2017).

Abdul Rahman ve Kassim (2017) çalışmalarında, Malezya’daki özel ve kamu Ar-Rahnu kurumlarının kabul edilme düzeylerini karşılaştırmış ve sistemin toplumsal güven, hizmet kalitesi ve dini uygunluk boyutlarının kullanıcı tercihleri üzerinde etkili olduğunu vurgulamıştır. Araştırmaya göre, Ar-Rahnu’nun faizsiz yapısı ve sosyal amaçlı işleyişi, halkın bu kuruma duyduğu güvenin temel nedenlerinden biridir. Abdul Razak ve Asutay (2022), Ar-Rahnu sisteminin finansal kapsayıcılığa ve ekonomik refaha olan etkilerini incelemiştir. Çalışmada, Ar-rahnu’nun özellikle düşük gelirli bireylerin finansal sisteme

dahil edilmesinde etkili olduğu, mikro girişimcilik faaliyetlerini destekleyerek ekonomik istikrara katkı sağladığı belirtilmiştir. Ayrıca, modelin yalnızca finansal değil, sosyal bir misyon da taşıdığı; bireylerin ekonomik özgüvenini artırarak toplumda gelir dağılımı dengesine katkı sunduğu ifade edilmiştir.

Bahari, Shafii ve Hanefah (2024), Ar-rahnu kooperatiflerinde risk yönetimi ve şeri yönetim süreçlerini analiz etmiştir. Araştırmada, sistemin sürdürülebilirliği için iç denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi, personel eğitiminin artırılması ve şeri uyum denetiminin kurumsallaştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, Ar-rahnu'nun özellikle kadın girişimcilerin ekonomik faaliyetlere katılımını destekleyerek sosyal kapsayıcılığı güçlendirdiği belirtilmiştir. Çalışma, İslami finans sistemlerinin sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal kalkınma fonksiyonlarını da yerine getirdiğini göstermektedir.

Malezya'da Ar-rahnu sisteminin başarısı, İslami finans kurumlarının güçlü kurumsal yapıları ve devletin destekleyici politikalarıyla ilişkilidir. Malezya Merkez Bankası (BNM) tarafından yürütölen düzenlemeler, sistemin hem şeri ilkelere uygun hem de operasyonel açıdan güvenilir olmasını sağlamıştır. Malezya modeli hem kamu hem de özel kurumlar arasında rekabeti teşvik etmiş, hizmet kalitesini artırmış ve halkın güvenini pekiştirmiştir (Abdul Rahman & Kassim, 2017).

Endonezya'da ise Ar-Rahnu uygulamaları, 2000'li yılların başında “Pegadaian Syariah” adıyla hayata geçirilmiştir. Ülkede rehin temelli finansman daha önce mevcut olsa da yüksek faiz oranları ve denetim eksiklikleri nedeniyle toplumda olumsuz bir algı oluşmuştur. Endonezya Ulema Konseyi (DSN-MUI) tarafından yayımlanan fetvalar aracılığıyla Ar-Rahnu'nun şeri uygunluğu teyit edilmiş, bu sayede sistemin kurumsallaşmasının önü açılmıştır (Fauzan, Razif & Rahim, 2021).

Fauzan, Razif ve Rahim (2021), Endonezya'daki Ar-Rahnu uygulamalarının henüz tam anlamıyla standartlaşmadığını, farklı kurumlar arasında uygulama farklılıkları bulunduğunu ve düzenleyici çerçevenin güçlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, Pegadaian Syariah aracılığıyla yürütölen İslami finansman hizmetlerinin, düşük gelirli bireyler için geleneksel kredi alternatiflerine göre daha erişilebilir ve güvenilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Malezya ve Endonezya uygulamaları karşılaştırıldığında, her iki modelin de İslami yapıyı koruduğu, ancak kurumsal düzenleme ve denetim

açısından farklılık gösterdiği görülmektedir. Malezya modeli çok aktörlü, standartlaştırılmış ve Bank Negara Malaysia (Malezya Merkez Bankası) tarafından sıkı biçimde denetlenirken; Endonezya modeli daha merkeziyetçi ve devlet desteklidir. Buna karşın her iki ülke de Ar-Rahnu'yu finansal kapsayıcılığı artıran, gelir dağılımı adaletine katkı sağlayan ve toplumsal dayanışmayı güçlendiren bir araç olarak değerlendirmektedir (Abdul Razak & Asutay, 2022; Bahari, Shafii & Hanefah, 2024).

Sonuç olarak literatür, Ar-Rahnu sisteminin yalnızca bir finansman aracı değil, aynı zamanda İslam iktisadının sosyal adalet, dayanışma ve güven ilkelerini somutlaştıran bir model olduğunu göstermektedir. Malezya ve Endonezya örnekleri, faizsiz finans sistemlerinin farklı toplumsal bağlamlarda uygulanabilirliğini kanıtlamış, Ar-Rahnu'nun düşük gelirli kesimlerin finansal refahını artırmada etkin bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, gelecekte yapılacak çalışmaların, sistemin dijitalleşme süreci, şeri yönetim kalitesi ve kadın girişimciliği üzerindeki etkilerini daha derinlemesine incelemesi gerekmektedir (Bahari, Shafii & Hanefah, 2024; Fauzan, Razif & Rahim, 2021).

Literatür taraması genel olarak Ar-Rahnu sisteminin dini, ekonomik ve sosyal temellerini ortaya koymakta; Malezya ve Endonezya örnekleri üzerinden modelin uygulama farklılıklarını, güçlü yönlerini ve sınırlılıklarını tartışmaktadır. Bu çerçevede, sistemin sadece finansman aracı değil aynı zamanda ekonomik kalkınma ve toplumsal refahın destekleyicisi olduğu görülmektedir. Ar-Rahnu'nun bu teorik temellerden hareketle ekonomik ve sosyal etkileri ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Bu kapsamda,

- KOBİ'ler üzerindeki etkileri,
- Kadın girişimcilerin finansmana erişimindeki rolü,
- Finansal kapsayıcılığa katkısı,
- Sosyoekonomik faydaları ve karşılaşılan zorluklar detaylı biçimde incelenmiş; ayrıca sistemin riskleri, düzenleyici çerçevesi ve sürdürülebilirliği açısından şeri yönetim ve standartlaşma gereklilikleri tartışılmıştır.

2.1. Ar-Rahnu Rehin Finansmanının Temelleri

Ar-Rahnu, İslam finans sisteminde faizsiz ve güvene dayalı bir mikro finansman aracı olarak öne çıkmaktadır. Temelinde “rehin” (rahn) akdi bulunan bu sistem, borcun geri

ödenmesini güvence altına almak amacıyla kıymetli malların (çoğunlukla altın ve ziynet eşyalarının) teminat gösterilmesine dayanmaktadır. Bu yönüyle Ar-Rahnu, toplumun düşük gelirli kesimlerinin finansmana erişimini kolaylaştıran ve aynı zamanda İslam hukukunun faiz yasağına uygunluğu nedeniyle önemli bir sosyal finans modelidir (Bahari vd., 2015).

Tarihsel açıdan bakıldığında, Ar-Rahnu uygulamaları modern dönemde Malezya’da 1992 yılında Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT) öncülüğünde kurumsallaşmış, ardından Bank Rakyat gibi kuruluşlar aracılığıyla geniş kitlelere ulaşmıştır. Bu model kısa sürede yaygınlaşarak hem bireylerin acil nakit ihtiyaçlarının karşılanmasında hem de küçük ve orta ölçekli girişimcilerin sermaye bulmasında önemli bir alternatif haline gelmiştir. Ar-Rahnu’nun başarısı, Malezya hükümetinin teşvik edici politikaları ve toplumun faizsiz finans araçlarına olan talebiyle doğrudan ilişkilidir (Bahari vd., 2015).

Sistemin işleyişi açık ve anlaşılır bir yapıya sahiptir. Müşteriler kıymetli mallarını teminat olarak gösterir, bu malların piyasa değerinin belirli bir oranına (genellikle %60–%70) karşılık nakit finansman alır. Bu süreçte, faiz yerine yalnızca idari masraf (ujrah) tahsil edilir. Finansman kısa vadeli olup genellikle 3 ila 6 ay arasında geri ödenir; ödeme yapılmadığında ise rehin edilen mal satışa çıkarılır. Bu uygulama sayesinde bireyler, resmi bankacılık sistemine erişim engelleri olmadan hızlı, şeffaf ve faizsiz bir finansman kaynağına ulaşabilmektedir (Mustapa, 2022).

Ar-Rahnu sistemi, sosyo-ekonomik kalkınma üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Düşük gelirli bireyler için finansmana erişimi kolaylaştırarak yoksullukla mücadelede katkı sağlamayı hedeflemektedir. Ayrıca, küçük esnaf ve girişimcilerin sermaye ihtiyaçlarını karşılayarak yerel ekonomiyi canlandırır. Bu bağlamda Ar-Rahnu, yalnızca bireysel ihtiyaçları karşılayan bir finansman modeli değil, aynı zamanda toplumsal dayanışmayı ve adaleti destekleyen bir kurum niteliği taşımaktadır (Ahmad, 2020). Bununla birlikte, Ar-Rahnu uygulamaları çeşitli zorluklarla da karşı karşıyadır. Şeri uyumu, denetim mekanizmaları ve operasyonel süreçlerde standartlaşma ihtiyacı dikkat çekmektedir. Kooperatif yapılarında şeri risklerin azaltılması, şeffaf yönetim uygulamalarının geliştirilmesi ve müşteri bilgilendirmesinin güçlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu doğrultuda, literatürde Ar-Rahnu kooperatiflerinde şeri yönetişimin güçlendirilmesi ve standartların iyileştirilmesi gerektiğine dair öneriler öne çıkmaktadır (Bahari, Shafii & Hanefah, 2024).

2.2. Rehin Finansmanının Gelişimi

Rehin temelli finansman, insanlık tarihinin erken dönemlerinden itibaren bireylerin ve toplulukların likidite gereksinimlerini karşılamada başvurdukları, kurumsal nitelik kazanmış en eski finansal uygulamalardan biri olarak literatürde yer almaktadır. Temel işleyiş yöntemi, borcun ödenmesini güvence altına almak amacıyla kıymetli bir malın geçici olarak alacaklıya devredilmesi ve borç geri ödendiğinde bu malın sahibine iade edilmesi esasına dayanır. Bu basit ama etkili uygulama hem ekonomik hem de sosyal işlevleri nedeniyle farklı dönemlerde farklı biçimlerde uygulanmıştır (Bergstra & Middelburg, 2011).

Antik Çağ'da, özellikle Çin'de, ilk rehin uygulamalarına rastlanmaktadır. Bu dönemde tüccarlar ve çiftçiler, kısa vadeli borçlar için tarımsal ürünlerini veya mücevherlerini teminat olarak kullanmışlardır. Bu sistem, kırsal ekonomilerde üretim sürekliliğini sağlamak ve ailelerin geçim güvenliğini desteklemek için kritik bir araç olmuştur. Benzer şekilde, Roma İmparatorluğu'nda da "pignus" adı verilen rehin sözleşmeleri hukuk sistemine entegre edilmiş, borç ilişkilerinde yasal güvence sağlamıştır (McCants, 2007).

Orta Çağ'da Avrupa'da rehin finansmanının kurumsallaşmasının en önemli örneği, 15. yüzyılda İtalya'da kurulan Monti di Pietà olmuştur. Bu kurumlar, Kilise tarafından desteklenmiş ve yoksullara yüksek faiz yükü olmadan finansman sağlayarak sosyal adaletin tesis edilmesine katkıda bulunmuştur. Bu modelde genellikle düşük faiz veya sadece hizmet bedeli alınmış, toplumda hem ekonomik hem de etik açıdan kabul görmüştür. Monti di Pietà uygulamaları, daha sonra Avrupa'nın farklı bölgelerine yayılmış ve sosyal finans kurumlarının öncüsü olmuştur (McLaughlin, 2022). Sanayi Devrimi ile birlikte rehin finansmanı daha farklı bir işlev kazanmıştır. Bu dönemde hızlı kentleşme ve işçi sınıfının ortaya çıkışı, günlük nakit ihtiyacının artmasına neden olmuştur. Bankacılık sisteminin henüz gelişmediği veya alt gelir grupları için erişilemez olduğu bu dönemde, pawnbrokers adı verilen rehinci dükkanları şehirlerde yaygınlaşmış, işçi aileleri için bir tür "likidite sigortası" işlevi görmüştür. Amsterdam, Londra ve Paris gibi şehirlerde pawnbroking, işçilerin maaş gününe kadar geçici finansman sağlayan en yaygın yöntemlerden biri olmuştur (McCants, 2007).

19. ve 20. yüzyıl başlarında rehin finansmanı, özellikle ekonomik krizler ve kıtlık dönemlerinde hayati bir rol üstlenmiştir. İrlanda örneğinde, kıtlık öncesi dönemde

pawnbroking, kırsal hanelerin geçim stratejilerinin merkezinde yer almış; aileler, temel ihtiyaçlarını karşılamak için eşyalarını geçici olarak rehne bırakmıştır (McLaughlin, 2022). Japonya’da ise 1920’lerde kamu destekli rehin kurumlarının toplumsal etkisi daha da görünür hâle gelmiş; yapılan araştırmalar, bu kurumların yalnızca ekonomik fayda sağlamadığını, aynı zamanda bebek ölümlerinde kayda değer düşüşe neden olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, rehin finansmanının toplumsal refah üzerindeki dolaylı etkilerini göstermesi açısından önemlidir (Inoue, 2023).

Modern dönemde rehin finansmanı, finansal sistemin “fringe banking” (kenar bankacılık) kategorisinde değerlendirilmektedir. Yani resmi bankacılığın dışında kalan, ancak düşük gelirli bireylerin ve kayıt dışı çalışanların yoğun biçimde kullandığı bir mekanizma olmuştur. Bu dönemde Asya, Avrupa ve Afrika’da rehin kurumları hem resmi düzenlemelerle hem de topluluk temelli girişimlerle varlığını sürdürmüştür. Örneğin Malezya’da Ar-Rahnu sistemi, faizsiz işleyişi ve altın ve değerli mücevher teminatına dayalı yapısıyla modern rehin finansmanının en etik ve kurumsal örneklerinden biri olarak öne çıkmıştır. Ar-Rahnu yalnızca bireylerin acil nakit ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayarak aynı zamanda kadın girişimcilere, düşük gelir gruplarına ve küçük işletmelere finansal erişim olanakları sağlamıştır (Razak & Asutay, 2021).

Günümüzde rehin finansmanı, dijitalleşme süreçleriyle birlikte yeniden şekillenmektedir. Dijital pawnbroking uygulamaları, mobil bankacılık sistemleriyle entegre edilerek hem erişim hızını artırmakta hem de kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin finansal hizmetlere ulaşımını kolaylaştırmaktadır. Ayrıca FinTech çözümleriyle birlikte, teminatların elektronik ortamda değerlendirilmesi, ödeme planlarının dijital takibi ve müşteri haklarının daha şeffaf korunması mümkün hale gelmiştir. Böylece, tarih boyunca sömürüye açık olabilen rehin uygulamaları, şeffaflık ve etik prensiplerle yeniden tasarlanarak finansal kapsayıcılığa hizmet eden bir araç haline gelmiştir (Bergstra & Middelburg, 2011).

Sonuç olarak, rehin finansmanı tarihsel süreçte farklı coğrafyalarda farklı biçimlerde uygulanmış olsa da temel işlevi aynı kalmıştır düşük gelirli bireylerin ve finansal sisteme erişemeyenlerin nakit ihtiyacını karşılamak. Antik Çin’den günümüzün dijitalleşmiş mikro finansman modellerine kadar uzanan bu süreç, rehin finansmanının hem ekonomik hem de sosyal açıdan vazgeçilmez bir araç olduğunu göstermektedir. Modern finans sistemlerinde bankaların ve kredi kuruluşlarının yaygınlaşmasına rağmen, rehin

finansmanının özellikle kırılgan gruplar için hâlen güçlü bir alternatif olmaya devam ettiği görülmektedir (Inoue, 2023; Razak & Asutay, 2021).

2.3. Ar-Rahnu Kavramı ve Tanımı

Ar-Rahnu, İslam finans sistemi içerisinde faizsiz ve güvene dayalı bir finansman modeli olarak tanımlanmaktadır. Kelime kökeni Arapça “rahn” fiilinden gelmekte olup, rehin veya teminat anlamına sahiptir. Bu kavram, borç işlemlerinde kıymetli bir malın güvence olarak verilmesi esasına dayanır. İslami hukuk çerçevesinde Ar-Rahnu, borcun ödenmesini güvence altına alan bir sözleşme olup, temelinde qard al-ḥasan (karz-ı hasen/karşılıksız borç verme) ve emanet (yad al-amanah) gibi ilkeler yer alır (Koe & Rahman, 2015; Muhammadi, Razif & Rahim, 2021).

Ar-Rahnu’nun işleyişi, bireylerin kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla altın veya değerli mücevherlerini teminat göstermeleri üzerine kuruludur. Borç alan kişi, belirli bir süre sonunda ödediği takdirde malını geri alırken, ödeme yapmaması halinde teminat satılarak borcun tahsili sağlanır. Bu uygulamada faiz unsuru bulunmaz; yalnızca saklama veya işlem ücreti (ujrah) talep edilmektedir. Böylece, geleneksel rehincilikte görülen riba (faiz) ve gharar (belirsizlik) gibi yasak unsurlardan arındırılmış, İslam’a uygun bir finansman modeli ortaya çıkmıştır (Cheong & Sinnakkannu, 2012; Rasmin & Markom, 2014).

Ar-Rahnu, yatırım ya da kâr amacı gütmeyen; bireylerin acil likidite ihtiyaçlarını karşılayarak ekonomik sürdürülebilirliklerine destek olmayı hedefleyen bir sistemdir. Bu yönüyle Ar-Rahnu, düşük gelirli bireylerin finansal gereksinimlerini karşılamada, küçük ölçekli işletmelerin sermayeye erişimini kolaylaştırmada ve mikro girişimlerin ekonomik sürekliliğini sağlamada kritik bir rol üstlenmektedir. Araştırmalar, kadın girişimcilerin ve kırsal kesimde yaşayan ailelerin Ar-Rahnu aracılığıyla ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirdiğini ortaya koymaktadır (Bahari, Shafii & Hanefah, 2022; Razak & Asutay, 2022).

Tarihsel perspektiften bakıldığında, Ar-Rahnu uygulamasına ilişkin ilk örnekler klasik fıkıh literatüründe yer almakta; ancak sistemin modern finansal çerçevede kurumsallaşması 1990’lı yıllarda Malezya’da ortaya çıkmaktadır. 1992’de Terengganu’da kurulan Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT), Ar-Rahnu’nun

ilk resmi kurumsal örneği olarak kabul edilmektedir. Ardından Bank Rakyat, Agro Bank ve Pos Malaysia gibi kurumların da katılımıyla bu model hızla yaygınlaşmış ve kısa sürede finansal kapsayıcılığın önemli bir aracı haline gelmiştir. Bank Rakyat, Malezya'daki en büyük İslami kooperatif bankası olarak Ar-Rahnu uygulamasını ilk kurumsal düzeyde benimseyen kuruluş olmuştur. Agro Bank, tarım sektörüne yönelik İslami finans hizmetleri sunarak özellikle kırsal bölgelerde Ar-Rahnu'nun erişimini genişletmiştir. Pos Malaysia ise ülke genelindeki geniş şube ağı sayesinde bu hizmetin daha geniş kitlelere ulaşmasını sağlamıştır. (Abdul Rahman & Kassim, 2017; Baharum, Maamor & Othman, 2015). Sosyo-ekonomik açıdan Ar-Rahnu, sadece Müslüman toplumlar için değil, farklı dinlerden bireyler için de erişilebilir bir finansman imkânı sunmaktadır. Geleneksel rehincilikte görülen yüksek faiz oranları, düşük teminat değerlemesi ve adaletsiz uygulamalar, Ar-Rahnu ile ortadan kaldırılmakta; daha şeffaf, düşük maliyetli ve güvenilir bir alternatif sağlanmaktadır (Muhamad vd., 2019; Bhatt & Sinnakkannu, 2008). Bununla birlikte, Ar-Rahnu'nun kurumsal gelişimi beraberinde bazı tartışmaları da getirmiştir. Farklı kurumların birbirinden farklı düzenleyici çerçevelere tabi olması, şeri uyumun denetimi ve uygulamada bütüncül standartların sağlanması açısından önemli güçlükler doğurmaktadır. Bunun yanı sıra, teminat değerlendirme süreçleri, müşteri bilgilendirme uygulamaları ve kurumsal yönetim standartları gibi alanlarda yapısal iyileştirmelere ihtiyaç duyulmaktadır (Bahari vd., 2015; Muhammadi vd., 2021). Bununla birlikte, Ar-Rahnu modelinin hem finansal erişimi genişletmede hem de toplumsal refahın güçlendirilmesinde önemli bir rol oynadığı genel kabul görmektedir.

Ar-Rahnu, İslam finansının temel değerleri olan adalet, şeffaflık ve faizsiz işlem ilkelerine dayalı olarak geliştirilmiş, toplumsal boyutu güçlü bir finansman modelidir. Tanımı gereği, bireylerin değerli mallarını teminat göstererek faizsiz borç almalarını sağlayan bu sistem, yalnızca bireysel nakit ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, küçük işletmelerin ve düşük gelirli grupların ekonomik faaliyetlerini sürdürebilmelerine de olanak tanımaktadır. Hem tarihsel kökleri hem de modern uygulamaları dikkate alındığında, Ar-Rahnu, faizsiz işlem ilkelerine dayanan İslam finans ekosisteminde, sosyal finansın kurumsallaşmış ve toplumsal fayda odaklı en önemli araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

2.4. Ar-Rahnu'nun Şeri Temelleri

Ar-Rahnu, İslam hukukunda borcun güvence altına alınmasını sağlayan ve kıymetli bir malın teminat olarak verilmesi esasına dayanan bir finansman yöntemidir. Kelime kökeni itibarıyla “rahn”, Arapçada bağlamak, sabitlemek veya alıkoymak anlamına gelir. Terim olarak ise, borç ödenmediğinde alacaklının hakkını teminat üzerinden tahsil etmesini ifade eder. Bu açıdan Ar-Rahnu, hem bireysel ihtiyaçların karşılanmasında hem de mikro ölçekli finansman ihtiyaçlarında kullanılan, İslam'ın faiz yasağına uygun bir uygulamadır (Asari ve Firdaus, 2022).

Ar-Rahnu'nun şeri temelleri doğrudan Kur'an ve Sünnet'e dayanır. Bakara Suresi 283. ayet, yazıcı bulunmadığında borcun rehin yoluyla güvence altına alınabileceğini belirtir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) de bir Yahudi'den aldığı borç karşılığında zırhını rehin bırakması, uygulamanın sünnetle de sabit olduğunun en önemli göstergesidir. Bu örnek, Ar-Rahnu'nun yalnızca Müslümanlar arasında değil, farklı inanç gruplarıyla yapılan muamelelerde de meşru olduğunu ortaya koymaktadır (Qolbi vd., 2024).

Fıkıh literatüründe dört mezhep de rehinin caiz olduğu konusunda ittifak etmiştir. Hanefi ve Şafii fakihleri rehini, borcun ödenmesini garanti altına almak amacıyla malın alıkonulması şeklinde tanımlamaktadır. Hanbeliler, rehinin borcun tümü veya bir kısmı için kullanılabileceğini belirtirken; Malikiler rehini bağlayıcı bir akit olarak değerlendirmiştir. Bu görüş birliği, Ar-Rahnu'nun İslam hukukunda güçlü bir dayanağa sahip olduğunu göstermektedir (Asari ve Firdaus, 2022).

Ar-Rahnu'nun şeri temellere uygun işleyişi, üç temel prensip üzerine kuruludur. İlk olarak, karz-ı hasen esası, borç verenin herhangi bir çıkar veya faiz talep etmeksizin yalnızca verdiği miktarı geri almasını öngörür. Böylece işlem, İslam'ın faiz yasağına uygun şekilde gerçekleşir. İkinci ilke olan Al-Wadi'ah Yad Dhamanah, rehin verilen malın güvenli biçimde saklanması ve süresi dolduğunda sahibine iade edilmesini içerir; bu süreçte malın zarar görmesi veya kaybolması halinde sorumluluk alacaklıya aittir. Son olarak, Ujrah kavramı, rehin konusu malın korunması ve muhafazası karşılığında makul düzeyde alınan bir saklama ücretini ifade etmektedir. Bu bedel, faiz unsuru olarak değil, yalnızca sunulan hizmetin meşru karşılığı olarak değerlendirilmektedir. Bu üç temel ilke birlikte ele alındığında, Ar-Rahnu sisteminin taraflar arasında adil bir denge gözetin,

güven esasına dayalı ve şeri ilkelerle tam uyumlu bir finansman modeli sunduğu görülmektedir (Bhatt & Sinnakkannu, 2008; Asari & Firdaus, 2022).

Bu ilkeler, Ar-Rahnu'nun faiz (riba), belirsizlik (gharar) ve haksızlık (zulüm) gibi İslam'ın yasakladığı unsurlardan arındırılmış olduğunu kanıtlamaktadır. Dolayısıyla Ar-Rahnu, yalnızca finansal bir sistem değil, aynı zamanda İslami ahlakın ve toplumsal adaletin de yansımasıdır. Modern dönemde Ar-Rahnu'nun şeri meşruiyeti çeşitli kurumların fetvalarıyla da pekiştirilmiştir. Malezya'da İslami finans alanında fetva ve standart belirleme yetkisine sahip en üst otorite konumundaki DSN-MUI (Dewan Syariah Nasional–Majelis Ulama Indonesia / Ulema Konseyi Ulusal Şeri Kurulu), 2002 ve 2008 yıllarında yayımladığı fetvalarda Ar-Rahnu uygulamasının şeri açıdan meşru olduğunu teyit etmiştir. Bununla birlikte, söz konusu fetvalarda finansman süreçlerinin yalnızca meşru kaynaklara dayanması ve faiz unsurundan kesin biçimde kaçınılması gerektiği açıkça vurgulanmıştır (Qolbi vd., 2024). Bu fetvalar, Ar-Rahnu sisteminin Malezya'daki kurumsal çerçevesini güçlendirmekle kalmamış; aynı zamanda Endonezya'da benzer modellerin geliştirilmesine ve şeri uyumlu mikro finansman anlayışının kurumsallaşmasına da öncülük etmiştir. Geleneksel rehincilik ile karşılaştırıldığında Ar-Rahnu'nun en belirgin farkı faiz unsurunun bulunmamasıdır. Konvansiyonel uygulamalarda yüksek faiz ve ek masraflar borçluyu zor durumda bırakırken, Ar-Rahnu'da yalnızca teminatın korunmasına yönelik makul bir hizmet bedeli alınır. Ayrıca, rehin edilen mal satıldığında elde edilen gelir borcu aşarsa, fazlalık borçluya iade edilir. Bu durum, İslam'ın adalet ve hakkaniyet ilkeleriyle doğrudan uyumludur (Hj Sulaiman vd., 2014; Muksal vd., 2020).

Sonuç olarak, Ar-Rahnu'nun şeri temelleri Kur'an, Sünnet, icma ve kıyasla desteklenmiş güçlü bir yapıya sahiptir. Faizsiz borç verme, güvence, emanet ve adalet ilkeleri üzerine kurulu olan bu sistem hem dini meşruiyeti hem de toplumsal faydayı bir araya getirmektedir. Bu nedenle Ar-Rahnu, günümüz İslam finans ekosisteminde sosyal adaleti gözetken en önemli mikro finansman araçlarından biri olarak değerlendirilmektedir.

2.5. Geleneksel Rehin (Mortgage)

Rehin (mortgage veya pawnbroking) uygulamaları, finansal tarih boyunca bireylerin nakit ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilmiş en eski yöntemlerden biridir. Geleneksel sistemde, borçlunun kıymetli bir malı alacaklıya teminat olarak verilir; borç

ödenmediğinde bu mal satılarak alacak tahsil edilir. Bu yöntem, modern bankacılıkta ipotekli krediler (mortgage) ya da kıymetli eşya rehini şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ancak geleneksel rehin uygulamaları çoğu zaman faiz temelli olup, düşük gelirli kesimler için yüksek maliyetli bir borçlanma aracına dönüşmektedir. Buna karşılık İslam hukukunun temel prensiplerine dayalı olarak geliştirilen Ar-Rahnu, faizsiz işleyişi, şeffaf yapısı ve toplumsal faydayı önceleyen yaklaşımıyla farklı bir model sunmaktadır.

Geleneksel rehin uygulamalarında faiz, borçlanmanın ayrılmaz bir parçasıdır. Örneğin Batı ülkelerinde mortgage kredileri uzun vadeli konut finansmanını sağlarken, faiz oranlarındaki dalgalanmalar borçlunun ödeme yükünü doğrudan artırmaktadır. Klasik rehincilikte ise küçük tutarlı borçlar karşılığında genellikle aylık %1–3 arasında değişen faiz oranları uygulanmaktadır (Bhatt & Sinnakkannu, 2008). Bu yapı, borçlunun kısa vadeli bir ihtiyacını karşılamak isterken uzun vadede mali yükünün artmasına neden olmaktadır. Ar-Rahnu ise bu noktada önemli bir farklılık ortaya koyar: sistemde faiz bulunmaz, yalnızca teminatın korunması için “ujrah” adı verilen makul bir hizmet bedeli alınır. Böylece borçlu, aldığı miktarı geri ödeyerek malını geri alır; ek bir faiz yüküne maruz kalmaz (Saiman vd., 2022).

Bir diğer önemli fark, şeffaflık ve müşteri haklarının korunmasıdır. Geleneksel rehincilikte, borç ödenmediğinde teminatın satışından elde edilen gelir çoğu zaman borcun tamamını karşılasa bile artan miktarın borçluya iade edilmediği örnekler görülmüştür. Bu durum, düşük gelirli bireyler için adaletsizlik yaratmaktadır. Ar-Rahnu ise İslami ilkeler doğrultusunda farklı bir yaklaşım sergiler: rehin malının satışı borcun ödenmemesi halinde gerçekleştirilir, ancak satıştan elde edilen gelir borcu aştığında kalan tutar mutlaka borçluya iade edilir. Böylece sistem yalnızca ekonomik değil, etik açıdan da adil bir çözüm sunar (Hj Sulaiman vd., 2014). Geleneksel rehin sistemleri, prosedürel açıdan da daha katı ve bürokratiktir. Banka kredilerinde kredi notu, gelir belgeleri ve uzun inceleme süreçleri zorunlu kılınır. Rehinci işletmelerde ise yüksek faiz ve kısa süreli geri ödeme baskısı söz konusudur. Ar-Rahnu’da ise süreç daha hızlı ve basittir. Altın veya kıymetli mücevher eşyaların değerlendirilmesi yapıldıktan sonra, borçluya kısa sürede nakit verilir. Kredi notu ya da karmaşık belgeler istenmez; bu durum bankacılık sistemine erişimi olmayan kesimler için büyük bir avantajdır (Omar, 2019).

Sosyoekonomik etkiler açısından değerlendirildiğinde, geleneksel rehincilik düşük gelirli grupları çoğunlukla borç sarmalına sürüklemektedir. Faiz yükü, kısa vadede çözüm sağlasa da uzun vadede yoksulluğu derinleştirebilir. Ar-Rahnu ise mikro girişimciler, kadın girişimciler ve kırsal bölgelerde yaşayanlar için daha kapsayıcı bir finansman aracıdır. Yapılan araştırmalar, Ar-Rahnu'nun kadınların iş kurma ve büyütme süreçlerinde sermaye erişimini kolaylaştırdığını, böylece ekonomik bağımsızlıklarını güçlendirdiğini göstermektedir (hasni). Bu açıdan bakıldığında, Ar-Rahnu yalnızca bireysel bir finansman yöntemi değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmaya hizmet eden bir araçtır.

Sonuç olarak, geleneksel rehin (mortgage) ile Ar-Rahnu arasındaki temel farklar üç ana eksende toplanabilir: faiz uygulaması, müşteri haklarının korunması ve toplumsal etki. Geleneksel rehin sistemleri faizli yapıları ve yüksek maliyetleri nedeniyle borçlular üzerinde yük oluştururken; Ar-Rahnu, faizsiz, şeffaf ve adil yapısıyla daha etik ve kapsayıcı bir model ortaya koymaktadır. Bu özellikleri, Ar-Rahnu'yu yalnızca bir finansal araç değil, aynı zamanda sosyal adalet ve finansal kapsayıcılık için stratejik bir enstrüman haline getirmektedir.

2.6. Geleneksel Rehin (Mortgage) ile Ar-Rahnu'nun Karşılaştırması

Rehin, tarih boyunca borç ilişkilerinde güvence aracı olarak kullanılan en eski finansal uygulamalardan biridir. Günümüzde bu kavram geleneksel rehincilik (mortgage/pawn broking) ve İslami finans sisteminin ürünü olan Ar-Rahnu olmak üzere iki farklı biçimde karşımıza çıkmaktadır. Her iki sistem de borcun ödenmesini garanti altına almak için malvarlığının teminat olarak verilmesini öngörmekte; ancak işleyiş, maliyet yapısı, toplumsal etkileri ve hukuki dayanakları açısından önemli farklılıklar barındırmaktadır (Asari ve Firdaus, 2002; Hj Sulaiman vd., 2014).

Geleneksel rehincilikte borç karşılığında faiz alınması esastır. Borçlunun nakit ihtiyacı yüksek faiz oranları ve ek işlem masraflarıyla karşılanmaktadır. Bu durum özellikle düşük gelirli kesimler açısından ağır bir yük oluşturmakta olup çoğu zaman borç sarmalına neden olmaktadır. Ar-Rahnu ise İslam'ın faiz yasağını gözeterek karz-ı hasen ilkesine dayanır. Borçlu, yalnızca aldığı tutarı geri öder; ilave kazanç talep edilmez. Yalnızca rehin edilen malın güvenli saklanması için makul ölçüde hizmet bedeli alınır. Böylece Ar-Rahnu, hem şeri temellere uyumlu hem de daha adil bir finansman modeli sunar.

Bir diğer önemli fark, teminatın korunması ve hakların güvence altına alınması noktasında ortaya çıkmaktadır. Geleneksel rehincilikte rehin edilen mal, çoğu zaman alacaklının tek taraflı tasarrufuna bırakılır. Borç kapatıldıktan sonra dahi malın geri verilmemesi ya da satış sonrası fazlalığın borçluya iade edilmemesi sık görülen uygulamalardandır. Ar-Rahnu'da ise Al-Wadiah Yad Dhamanah ilkesi gereği alacaklı, malı güvenle saklamak ve süresi dolduğunda borçluya iade etmekle yükümlüdür. Eğer mal zarar görür veya kaybolursa sorumluluk alacaklıya aittir. Ayrıca satış sonrası elde edilen gelir borcu aşarsa, kalan miktar mutlaka borçluya iade edilir. Bu özellik, Ar-Rahnu'yu adalet ve mülkiyet hakkı açısından daha koruyucu kılar (Qolbi vd., 2024; Hj Sulaiman vd., 2014). Geleneksel mortgage sistemi ile Ar-Rahnu arasındaki temel farklar Tablo 1'de görüldüğü üzere faiz uygulaması, teminat türü, borçlanma süresi ve mülkiyet devri gibi kriterlere dayanmaktadır.

Tablo 1. Geleneksel Mortgage Sistemi ile Ar-Rahnu Arasındaki Temel Farklar

Kriter	Geneksel Mortgage	Ar-Rahnu
Faiz (Riba)	Mevcuttur	Yasaktır
Teminat Türü	Gayrimenkul, araç vb.	Altın, gümüş
İşleyiş	Uzun vadeli borçlanma	Kısa vadeli finansman
Mülkiyet Transferi	Borç geri ödenmezse banka mülkiyeti alır	Borçlu, varlığını geri alabilir
Şeffaflık	Banka faiz oranlarına bağlı	Sabit hizmet ücretiyle işlem görür

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Tablo 1'de sunulduğu üzere sosyal amaç bakımından da iki sistem ayrılmaktadır. Geleneksel rehincilik kâr odaklıdır ve çoğunlukla borçlunun içinde bulunduğu zorluklardan faydalanma eğilimi taşır. Ar-Rahnu ise toplumsal dayanışmayı esas alır. Düşük gelirli bireylerin, küçük esnafın ve kadın girişimcilerin finansmana erişimini kolaylaştırarak ekonomik faaliyetlerini sürdürmelerine destek olur. Bu yönüyle Ar-Rahnu, yalnızca finansal bir araç değil, aynı zamanda bir sosyal finansman modelidir (Nik Azman vd., 2018; Nik Azman, 2020). Hukuki açıdan bakıldığında, geleneksel rehin seküler hukuk sistemine dayanırken Ar-Rahnu doğrudan şeri temellere dayanır. Bakara Suresi 283. ayet, rehinin meşruiyetine açıkça işaret eder. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) de zırhını borç karşılığında rehin bırakması bu uygulamanın sünnetle de sabit olduğunu gösterir. Ayrıca mezheplerin tamamı rehinin caiz olduğu konusunda görüş birliği

içindedir. Günümüzde Malezya gibi ülkelerde ulusal şeri kurulları ve fetva komiteleri Ar-Rahnu uygulamalarının şeri uygunluğunu düzenlemelerle güvence altına almıştır (Asari ve Firdaus, 2002; Qolbi vd., 2024).

Sonuç olarak, geleneksel rehincilik ile Ar-Rahnu arasındaki temel farklar; faiz unsuru, hakların korunması, toplumsal fayda ve hukuki dayanak noktalarında toplanmaktadır. Geleneksel sistem borçluya ek yükler getirip çoğu zaman sömürüye açıkken; Ar-Rahnu, faizsiz yapısı, hak koruyucu niteliği ve sosyal adalet odaklı yönüyle daha insani ve şeri uygunluğu olan bir model olarak öne çıkmaktadır.

2.7. Dünya Üzerinde Ar-Rahnu Uygulamaları

Ar-Rahnu modeli, özellikle İslam finansının yaygın olduğu Güneydoğu Asya coğrafyasında önemli ölçüde kabul görmüş ve uygulama alanı bulmuştur. Bu modelin en kurumsal ve kapsamlı biçimde uygulandığı ülke şüphesiz Malezya'dır. Ar-Rahnu sistemi, Malezya'da İslami finans ilkeleri doğrultusunda kurumsal bir yapıya kavuşturulmuş ve farklı türdeki finansal kuruluşlar tarafından yaygın biçimde uygulanmaktadır. Bu kapsamda Bank Muamalat Malaysia, faizsiz bankacılık esaslarına göre faaliyet gösteren ticari bir kurum olarak Ar-Rahnu hizmetlerini sürdürürken; Agrobank, devlet destekli bir kalkınma bankası olarak özellikle kırsal kesimdeki çiftçi ve küçük girişimcilere yönelik Ar-Rahnu temelli mikro finansman çözümleri sunmaktadır. Bunun yanı sıra, YAPEIM (Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia), toplumsal kalkınmayı hedefleyen yarı kamusal bir vakıf olarak Ar-Rahnu sisteminin kurumsal gelişiminde önemli bir rol üstlenmiştir. YAPEIM çatısı altında faaliyet gösteren Ar-Rahnu X'Change zinciri ise ülke genelinde geniş bir hizmet ağı oluşturarak, sistemin hem kentsel hem de kırsal alanlarda finansal kapsayıcılığı artırmasına katkı sağlamaktadır. Model kapsamında genellikle altının güncel piyasa değerinin %70 ila %80'i oranında finansman imkânı sunulmakta ve bu finansman genellikle 6 ila 18 ay arasında değişen vadelerle verilmektedir. Araştırmalar, bu hizmetin özellikle düşük gelirli bireyler için şeffaf, hızlı ve güvenilir bir likidite kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır (Razak & Asutay, 2022). Ayrıca Nik Azman ve arkadaşlarının (2019) çalışmaları, kadın mikro girişimcilerin bu sistemden faydalanmasında hizmet ücretlerinin önemli bir belirleyici unsur olduğunu vurgulamaktadır.

Brunei Darüsselam’da uygulanan model, Ar-Rahnu’nun finansal kapsayıcılık açısından nasıl evrildiğini göstermesi bakımından dikkate değerdir. Bank Islam Brunei Darussalam (BIBD) tarafından geliştirilen “Ar-Rahnu Micro Financing” sistemi, yalnızca banka müşterilerini değil, maaşını BIBD’ye yatırmayan bireyleri de kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu uygulama, geleneksel bankacılık sistemine erişimi kısıtlı olan bireylerin de sistemden faydalanmasını sağlayarak finansal erişim alanını önemli ölçüde genişletmiştir. Böylece Brunei’de Ar-Rahnu, yalnızca dinî uygunluk açısından değil, aynı zamanda sosyal kapsayıcılığı artırma potansiyeliyle de ön plana çıkmaktadır.

Endonezya’da Ar-Rahnu benzeri sistem, “Pegadaian Syariah” adı altında organize edilmiş ve devlet destekli Pegadaian şirketi üzerinden yürütülmektedir. Bu sistem, Endonezya Ulema Konseyi’nin (DSN-MUI) fetvaları doğrultusunda ve Otoritas Jasa Keuangan (OJK) gibi düzenleyici otoritelerin denetimi altında faaliyet göstermekte olup, şeri uygunluk yönüyle güvence altına alınmıştır. Ülke genelinde yüzlerce şube aracılığıyla hizmet veren Pegadaian Syariah, özellikle kırsal bölgelerde yaşayan düşük gelirli hane halklarına yönelik önemli katkılar sağlamış; mikro finansman yoluyla küçük ölçekli ekonomik faaliyetlerin desteklenmesine aracılık etmiştir (Mohd Ali vd., 2017).

Singapur’da ise Ar-Rahnu uygulaması Value Max Group tarafından yürütülen “Ar-Rahnu Scheme” ile gündeme gelmektedir. Bu uygulama, lisanslı sarraflar ve finans kuruluşları arasında kurulan iş birlikleri aracılığıyla şehir merkezli bir hizmet yapısı oluşturmuştur. Şehir ekonomilerinde altın teminatlı finansmana olan talebin artmasıyla birlikte, sistem hem bireysel ihtiyaçları karşılamakta hem de küçük ticari girişimlere finansman sağlamaktadır. Tayland’ın güney bölgelerinde, özellikle Müslüman nüfusun yoğun olduğu Pattani gibi eyaletlerde, 1980’lerden itibaren faaliyete geçen Pattani İslami Kooperatifi tarafından uygulanan rahn temelli finansman modeli, topluluk temelli finansman anlayışı ile Ar-Rahnu’nun bir sentezini sunmaktadır. Bu örnek, yerel ekonomik yapılarla uyumlu bir modelin Ar-Rahnu ilkeleriyle nasıl bütünleşebileceğini göstermesi bakımından önemlidir.

Sri Lanka’da ise finansal hizmet sağlayıcısı olan LOLC Al-Falaah, Ar-Rahnu’nun işlevsel bir türevi olarak kabul edilen bir modeli hayata geçirmiştir. Bu uygulamada altın, Wadi’ah (emanet) sözleşmesi çerçevesinde muhafaza edilmekte ve buna karşılık olarak faizsiz nakit avans sağlanmaktadır. Her ne kadar doğrudan Ar-Rahnu adı kullanılmasa

da, sistemin temel ilkeleri –şeri uyum, altın teminatı ve faizsizlik– açısından büyük ölçüde örtüştüğü için literatürde bu model de Ar-Rahnu kapsamına dâhil edilmektedir (LOLC, 2025).

Körfez ülkeleri arasında Suudi Arabistan ve Katar gibi bölgelerde Ar-Rahnu modeli henüz tam anlamıyla kurumsallaşmamış olsa da, bazı pilot uygulamaların başlatıldığı görülmektedir. Bu ülkelerde yapılan akademik çalışmalar, özellikle kadın girişimciliğini desteklemek ve aile ekonomilerine katkı sunmak adına Ar-Rahnu modelinin ciddi bir potansiyel barındırdığını ortaya koymaktadır. Ancak henüz Malezya, Endonezya veya Brunei'deki gibi geniş ölçekli ve düzenlenmiş yapılar inşa edilememiştir.

Sonuç olarak Ar-Rahnu, altın teminatına dayalı faizsiz finansman modeli olarak yalnızca Güneydoğu Asya'da değil, farklı coğrafyalarda da İslam finansının uygulanabilirliğini gösteren bir örnek olarak kabul edilmektedir. Her ülke, kendi sosyoekonomik ve kültürel bağlamına göre bu modeli farklı şekillerde yapılandırmış ve uygulamıştır. Malezya ve Brunei'de bankacılık sistemi içinde güçlü biçimde kurumsallaşmış, Endonezya'da devlet destekli bir yapıya kavuşmuş, Singapur'da sarraflık ve finans iş birliğiyle şehir merkezli bir yapı benimsenmiş, Sri Lanka'da hibrit bir yaklaşım geliştirilmiş, Tayland'da ise topluluk temelli bir kooperatif modeli öne çıkmıştır. Körfez ülkelerinde ise kavramsal ilgi artmasına rağmen uygulama henüz gelişim aşamasındadır. Bütün bu örnekler, Ar-Rahnu'nun şeri uyumlu, hızlı, düşük maliyetli ve erişilebilir finansman sunma kapasitesiyle mikro düzeyde ekonomik güçlenmeyi destekleyen evrensel bir model haline geldiğini göstermektedir.

2.8. Ar-Rahnu ve Geçmişten Günümüze Finansal Temeller

Finans tarihi, paranın ortaya çıkışından itibaren ekonomik ilişkilerin kurumsallaşmasıyla şekillenmiştir. İlk çağlarda tapınaklar ve sarraflar üzerinden yürütülen basit borç verme pratikleri, zamanla karmaşık bankacılık sistemlerine evrilmiştir. Modern finans kuramları ise 20. yüzyılın ortalarında risk, getiri ve zaman değeri gibi kavramların matematiksel modellere dönüştürülmesiyle kurumsallaşmıştır. Ancak tüm bu süreçlerde, sistemin belirli bir kesime hitap ettiği, özellikle düşük gelirli bireylerin finansal dışlanmaya maruz kaldığı görülmektedir. Bu durum, geleneksel finans modellerinin toplumsal eşitlik ve erişilebilirlik açısından sınırlı kaldığını ortaya koymaktadır.

Tam bu noktada Ar-Rahnu modeli, İslami finansın sosyal adalet anlayışıyla uyumlu yapısı sayesinde önemli bir alternatif sunmaktadır. Ar-Rahnu; faizsiz borç verme ilkesi olan “karz-ı hasen”, malın teminat olarak verilmesini içeren “rahn” ve muhafaza hizmetini ifade eden “wadihah” gibi şeri temellere dayanır. Bu modelde teminat olarak çoğunlukla altın kullanılması, değer kaybı riski düşük, evrensel kabul gören ve likit bir varlıkla işlem yapılmasını sağlar. Bu yönüyle, teminat bazlı risk yönetimi açısından modern finans araçlarıyla örtüşmektedir. Ancak Ar-Rahnu'nun en ayırt edici yönü, faiz unsurunu tamamen hariç tutması ve hizmet bedeli dışında hiçbir maliyet yüklememesidir. Böylece, kâr odaklı konvansiyonel finans sistemlerinin aksine, ihtiyaç sahiplerini borç döngüsüne sürüklemekten nakit desteği sunar.

Geleneksel ve modern finans sistemleri, esasen faiz temelli getiri modellerine dayanır. Bu sistemlerde borç veren kuruluş, verdiği sermaye karşılığında faiz geliri elde etmeyi hedefler. Buna karşın Ar-Rahnu modeli, İslam hukukuna uygun olarak faiz unsurunu tamamen dışlar. Bu modelde yalnızca hizmet bedeli alınır ve borçlu, aldığı tutarı vade sonunda aynen iade eder. Böylece borçlanma süreci daha adil ve sosyal açıdan sorumluluk taşıyan bir yapıya kavuşur.

Tablo 2. Ar-Rahnu ve Finansal Temeller Analizi

Temel Finans Unsurları	Geleneksel / Modern Finans	Ar-Rahnu Modeli
Faiz Yapısı	Kredi faizine dayalı getiri modeli.	Faizsiz karz-ı hasen; yalnızca hizmet ücreti alınır.
Teminat Değeri ve İşlemler	Kredibilite, gelir, mülk gerektirir; uzun süreçli.	Teminat altın ve mücevherler; hızlı değerlendirme ve nakit dönüşümü mümkündür.
Risk Yönetimi	Finansal ürünler ve sigorta araçlarıyla risk kontrolü.	Teminat güvencesi ile bireysel düzeyde risk azaltımı.
Finansal Kapsayıcılık	Banka erişimi sınırlıdır.	Basit prosedürler ile düşük gelirli bireylere hizmet açar.
Teknoloji Entegrasyonu	Dijital bankacılık, fintech, açık finans.	Mobil Ar-Rahnu platformları yaygınlaşmaktadır.
Kurumsallaşma Derecesi	Yüksek düzeyde regülasyon ve kurumsal yapıdır.	Bazı ülkelerde sınırlı regülasyon; Türkiye’de yeni gelişmeler gözlemlenir.

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Tablo 2 incelendiğinde modern finans uygulamalarında kredi alabilmek için bireyin gelir belgeleri, kredi skoru ve mülkiyet belgeleri gibi çeşitli kriterleri karşılaması gerekir. Bu

süreçler çoğu zaman karmaşık ve uzun olmakla birlikte, düşük gelirli veya kayıt dışı çalışan bireylerin sistem dışına itilmesine neden olabilir. Ar-Rahnu sisteminde ise altın ve benzeri ziynet eşyaları teminat olarak alınmakta, bu teminatlar kolay ve hızlı bir biçimde nakde çevrilerek bireyin acil finansman ihtiyacı karşılanmaktadır. Bu yönüyle Ar-Rahnu, likiditeye erişimi kolaylaştıran bir yapı sunar. Risk yönetimi açısından geleneksel sistemlerde karmaşık finansal türev ürünler, sigorta sistemleri ve çeşitli teminat mekanizmaları devreye sokulur. Ar-Rahnu'da ise risk, bireysel teminat üzerinden sade bir şekilde kontrol altına alınır. Borçlunun teminat olarak sunduğu altının değeri, borcun büyük kısmını güvence altına alır ve bu da sistemin sürdürülebilirliğini artırır. Finansal kapsayıcılık açısından bakıldığında, modern bankacılık sistemi özellikle kırsal bölgelerde yaşayan veya finansal geçmişi olmayan bireyler için erişilmesi zor bir yapı arz eder. Buna karşılık Ar-Rahnu, düşük gelir gruplarına yönelik olarak tasarlandığı için basit başvuru prosedürleri ile daha geniş bir kesime ulaşabilir. Bu yönüyle sosyal finans anlayışına daha yakın durmaktadır. (Razak & Asutay, 2022). Teknolojik gelişmelerin finansal sistemlere entegre edilmesi günümüzde kaçınılmaz hale gelmiştir. Modern bankalar dijital bankacılık, fintech çözümleri ve açık bankacılık sistemleri üzerinden hizmetlerini çeşitlendirmektedir. Benzer biçimde Ar-Rahnu uygulamaları da dijitalleşme sürecine ayak uydurmakta mobil uygulamalar, çevrimiçi başvuru sistemleri ve e-altın entegrasyonu gibi yeniliklerle daha geniş kitlelere ulaşma potansiyelini güçlendirmektedir.

Son olarak kurumsallaşma düzeyi bağlamında geleneksel finans sistemleri, hem yerel hem de uluslararası düzeyde sıkı regülasyonlarla denetlenmekte ve yüksek standartlara tabi tutulmaktadır. Ar-Rahnu modeli ise bazı ülkelerde yasal çerçeveye oturtulmuş olmakla birlikte, özellikle Türkiye gibi sistemin henüz yeni tanındığı ülkelerde kurumsallaşma süreci devam etmektedir. Ancak Malezya ve Brunei gibi ülkelerde Ar-Rahnu, bankacılık sistemine entegre olmuş profesyonel bir hizmet modeline dönüşmüştür.

Özetle, geleneksel finans sistemlerinde kredibilite, gelir belgesi, kredi notu ve kapsamlı sözleşmeler gibi unsurlar ön plana çıkarken; Ar-Rahnu, bireyin sahip olduğu teminat üzerinden doğrudan ve hızlı bir işlem mekanizması kurar. Bu, özellikle kırsal kesimde yaşayan ya da finansal geçmişi olmayan bireyler için büyük bir avantaj sağlar. Ayrıca sistemin kolay başvuru süreçleri ve düşük hizmet ücretleri, finansal kapsayıcılığı

artırmada etkili olmaktadır. Kadın girişimciler, küçük esnaflar ve mikro işletmeler için bu yapı, kayıt dışı kaynaklara yönelmeden sermaye yaratma imkânı sunmaktadır.

Finansal teknolojilerin gelişmesiyle birlikte Ar-Rahnu hizmetleri dijital platformlara taşınmakta, böylece sadece geleneksel şubeler aracılığıyla değil, mobil uygulamalar üzerinden de erişilebilir hale gelmektedir. Bu da modelin zamana adapte olabilme kapasitesini ve günümüz finansal sistemleriyle entegre olma potansiyelini göstermektedir. Malezya, Endonezya ve Brunei gibi ülkelerde bu dijitalleşme süreci kurumsal düzeyde benimsenmiştir. Türkiye’de ise henüz sınırlı pilot uygulamalar görülmekle birlikte, Ar-Rahnu’nun sosyal finans modeli olarak daha geniş çerçevede ele alınması yönünde akademik ve hukuki çalışmalar artmaktadır.

Sonuç olarak Ar-Rahnu, sadece İslami hassasiyetlere uygun bir finansal alternatif olmakla kalmayıp, aynı zamanda finansal erişim sorununun çözümüne yönelik etik, sürdürülebilir ve kapsayıcı bir model sunmaktadır. Modern finans sistemlerinin getirdiği finansallaşma, spekülasyon ve borç yükü gibi riskler karşısında, Ar-Rahnu modeli reel ekonomiyle daha uyumlu, sosyal faydayı önceleyen bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda Ar-Rahnu, geçmişten günümüze uzanan finansal temellerle yapısal bir kıyaslama yapıldığında, değer temelli ekonomi anlayışının somut bir örneğini teşkil etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu çalışma, İslam iktisadının önemli bir alt alanı olan İslami finans modellerinden Ar-Rahnu sistemini kavramsal ve kuramsal bir perspektiften incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın temel hedefi, Ar-Rahnu'nun İslami finans yapısı içindeki yerini, ekonomik ve sosyal işlevlerini, finansal kapsayıcılık ve etik finans ilkeleri açısından sunduğu katkıları değerlendirmektir. Çalışma, Ar-Rahnu sistemini sadece finansal bir araç olarak değil, aynı zamanda sosyal refahın desteklenmesine hizmet eden bütüncül bir yapı olarak ele almaktadır. Bu kapsamda, araştırma Malezya ve Endonezya örnekleri üzerinden sistemin kurumsal gelişimini, yönetim süreçlerini ve toplumsal etkilerini karşılaştırmalı biçimde analiz etmeyi hedeflemiştir.

Araştırma, nitel ve teorik bir çalışma olarak tasarlanmıştır. Araştırma, Ar-Rahnu sistemine ilişkin literatürün sistematik biçimde incelenmesine ve kavramsal düzeyde analizine dayanmaktadır. Bu doğrultuda, ikincil kaynaklardan elde edilen bilgiler bütüncül biçimde değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Yöntem olarak literatür temelli kavramsal analiz benimsenmiş; mevcut bilimsel yayınlar ışığında Ar-Rahnu'nun teorik çerçevesi yeniden yapılandırılmıştır. Böylece çalışmada, sistemin kurumsal yapısı ve toplumsal etkileri akademik bir bütünlük içinde ele alınmıştır.

Verilerin toplanmasında doküman incelemesi (documentary analysis) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, yazılı kaynaklar aracılığıyla mevcut bilgilerin sistematik olarak incelenmesi ve anlamlandırılması sürecini içerir. Çalışmada kullanılan temel kaynaklar arasında, Ar-Rahnu sisteminin kabulü ve kurumsal farklılıklarını inceleyen Abdul Rahman ve Kassim (2017), sistemin finansal kapsayıcılık üzerindeki etkilerini analiz eden Abdul Razak ve Asutay (2022), mikro finansman alanındaki İslami uygulamaları değerlendiren Ahmad (2020), risk yönetimi ve şeri yönetim süreçlerini irdeleyen Bahari, Shafii ve Hanefah (2024) ile Endonezya'daki uygulamalara ilişkin politika temelli analiz sunan Fauzan, Razif ve Rahim (2021) yer almaktadır. Bu kaynakların karşılaştırmalı biçimde ele alınmasıyla, Ar-Rahnu'nun iki farklı ülke örneğindeki yapısal, kurumsal ve toplumsal özellikleri bütüncül bir çerçevede değerlendirilmiştir.

Araştırmanın analiz yaklaşımı, betimsel ve yorumlayıcı analiz biçimindedir. Betimsel analiz, Ar-Rahnu sistemine ilişkin temel kavramların, tarihsel gelişimin ve kurumsal yapıların açık biçimde tanımlanmasını sağlamış; yorumlayıcı analiz ise bu unsurlar arasındaki ilişkileri ve neden-sonuç bağlamlarını anlamlandırmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, çalışmada elde edilen bilgiler yalnızca açıklayıcı değil, aynı zamanda eleştirel bir yaklaşımla değerlendirilmiştir. Böylece Ar-Rahnu sistemi, hem ekonomik bir mekanizma hem de toplumsal faydayı önceleyen bir sosyal finans modeli olarak derinlemesine incelenmiştir.

Araştırmanın kapsamı, İslami rehincilik sistemine dayalı faizsiz finans modelleriyle sınırlandırılmıştır. Çalışma, Malezya ve Endonezya’da Ar-Rahnu uygulamalarının kurumsal yönlerini, düzenleyici çerçevelerini, şeri uygunluk süreçlerini ve sosyo-ekonomik etkilerini kapsamaktadır. Malezya örneği, devlet politikaları ve kurumsal standardizasyon açısından daha gelişmiş bir yapı sunarken; Endonezya örneği, merkezi denetim altında gelişmekte olan bir sistemin özelliklerini taşımaktadır. Bu farklılıklar, Ar-Rahnu’nun farklı ekonomik ve kültürel ortamlarda nasıl biçimlendiğini anlamak açısından önemli bir karşılaştırma zemini oluşturmuştur.

Araştırmanın temel sınırlılığı, ikincil verilere dayanması ve birincil saha verilerinin kullanılmamasıdır. Bu durum, çalışmanın kapsamını teorik düzeyle sınırlandırmakla birlikte, derinlemesine kavramsal analiz yapma imkânı sunmuştur.

Bu araştırmanın yöntemsel yaklaşımı, Ar-Rahnu sistemine dair literatürün bütüncül biçimde değerlendirilmesine dayanan teorik bir analiz çerçevesi sunmaktadır. Çalışma, elde edilen verileri sistematik olarak sınıflandırarak Ar-Rahnu’nun hem ekonomik hem toplumsal yönlerini açıklamayı hedeflemiştir. Bu yönüyle araştırma, İslami finans yazınında Ar-Rahnu’nun konumunu daha net biçimde ortaya koymakta ve gelecekte yapılacak ampirik çalışmalara kavramsal bir temel sağlamaktadır. Sonuç olarak, bu yöntemsel yaklaşım, faizsiz finansman sistemlerinin etik boyutlarını ve sosyal etkilerini analiz etmeye yönelik güçlü bir teorik model önerisi sunmaktadır.

4. MALEZYA VE ENDONEZYA'DA AR-RAHNU UYGULAMALARI

4.1. Malezya'daki Ar-Rahnu Sistemi

Ar-Rahnu, İslam finans sistemi içerisinde düşük gelir gruplarının acil nakit ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik etik ve şeri uyumlu bir model olarak geliştirilmiştir. Sistem, özellikle konvansiyonel kredi mekanizmalarına erişimde zorluk yaşayan bireyler için teminat esaslı, hızlı ve şeffaf bir finansal çözüm sunmaktadır. Bu yönüyle Ar-Rahnu, yalnızca kısa vadeli likidite ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun bankacılık sistemi dışında kalan kesimlerini finansal sisteme dâhil ederek finansal kapsayıcılığın güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Bhatt & Sinnakkannu, 2008; Razak & Asutay, 2022; Norlyana et al., 2020).

İlk resmi girişim 1992 yılında Terengganu eyaletinde kurulan Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT) ile başlamıştır. MGIT, modern anlamda kurumsal bir İslami rehincilik kurumu olarak faaliyete geçen ilk örnek olmuştur. Bu girişim, kısa sürede toplumda olumlu karşılanmış ve diğer eyaletlerde de benzer uygulamaların önünü açmıştır (Hj Sulaiman vd., 2014; Mohd Ali vd., 2017).

1993 yılında Malezya Merkez Bankası'nın yönlendirmesi ve desteğiyle, kooperatif temelli bir kamu finans kurumu olan Bank Rakyat, Ar-Rahnu hizmetlerini sunmaya başlayan ilk bankalardan biri olmuştur. Bank Rakyat, 1954 yılında kurulmuş olup, ülkenin en büyük İslami kooperatif bankası olarak faaliyet göstermekte ve İslami finans ilkelerine uygun bireysel ve kurumsal bankacılık hizmetleri sunmaktadır. Ar-Rahnu hizmeti, bankanın toplumsal tabana dayalı finansal kapsayıcılığı artırma misyonu çerçevesinde geliştirilmiş; başlangıçta yalnızca altı şubede uygulanırken, 2000'li yılların ortalarına gelindiğinde ülke genelinde yüzü aşkın şubeye ulaşmıştır. Bu genişleme süreci, Malezya halkının konvansiyonel rehincilik uygulamalarına kıyasla daha adil, güvenilir ve faizsiz yapısıyla öne çıkan Ar-Rahnu sistemine duyduğu güveni yansıtmaktadır (Mohd Ali vd., 2017; Nik Azman vd., 2020).

2000'li yıllardan itibaren sistemin gelişimi yalnızca bankalarla sınırlı kalmamış, Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia (YAPEIM) gibi kamu yararına faaliyet gösteren kurumlar da Ar-Rahnu hizmetlerinin yaygınlaştırılmasında aktif rol üstlenmiştir. 1984 yılında bir kamu vakfı olarak kurulan YAPEIM, Malezya'daki İslami ekonomik

kalkınma hedefleri doğrultusunda toplumsal refahı destekleyen programlar yürütmekte; bu çerçevede Ar-Rahnu modelini özellikle kırsal bölgelerde ve düşük gelirli kesimlerde erişilebilir kılarak, finansal kapsayıcılığın ve sosyal adaletin güçlenmesine katkı sağlamaktadır (Nor Aishah, 2017).

Ar-Rahnu'nun Malezya'daki gelişiminde sadece kurumsal genişleme değil, aynı zamanda şeri yönetişimin ve hukuki altyapının güçlendirilmesi de dikkat çekmektedir. Sistem, zamanla sadece bireysel ihtiyaçları karşılayan bir araç olmaktan çıkarak, mikro girişimciler için bir sermaye kaynağına da dönüşmüştür. Yapılan araştırmalar, kadın girişimcilerin Ar-Rahnu yoluyla işlerini sürdürdüğünü ve genişlettiğini göstermektedir. Böylece Ar-Rahnu, yalnızca bireysel finansmana erişimi kolaylaştırmakla kalmamış, aynı zamanda ekonomik kalkınmaya da katkı sağlamıştır (Nik Azman vd., 2018; Nik Azman vd., 2020).

Malezya, Ar-Rahnu modelinin geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması bakımından en kapsamlı uygulama örneklerinden birini temsil etmektedir. Ülkede hem bankalar hem kooperatifler hem de kamu destekli kurumlar aracılığıyla geniş bir uygulama ağı oluşturulmuş; bu yapı, sistemin finansal ekosistem içerisinde istikrarlı bir biçimde yer edinmesini sağlamıştır. Ar-Rahnu'nun Malezya'daki tarihsel gelişimi, İslami finans araçlarının modern ekonomik sistemlerle bütünleşme sürecine ilişkin uygulanabilir bir kurumsallaşma modeli ortaya koymaktadır.

Tablo 3. Bank Rakyat Ar-Rahnu Uygulamasının Özellikleri

Özellik	Açıklama
Kimler başvurabilir	Malezya vatandaşları, kalıcı oturma iznine sahip kişiler, 18 yaş üstü bireyler.
Rehin limiti	Minimum 100 RM; Az Zahab programında minimum 10.001 RM. Maksimum 50.000–100.000 RM.
Vade süresi	6 ay + 6 ay uzatma; en fazla 18 ay. Az Zahab için 6+6 ay veya 3 yıl.
İade yöntemi	Borcun tamamı veya taksitlerle erken ödeme yapılabilir.
Uygulanan akitler	Karz-ı hasen (faizsiz borç), Ujrah (hizmet ücreti), Wadiah Yad Dhamanah (emanet ve güvence).

Kaynak: Yazar tarafından, Bank Muamalat (2025), Bank Rakyat (2025) ve YAPEIM (2023) verilerinden derlenmiştir.

Tablo 3’te de görüldüğü üzere, Bank Rakyat tarafından sunulan Ar-Rahnu hizmeti, temel olarak teminat esasına dayalı kısa vadeli finansman yapısıyla İslami finans ilkeleri çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Uygulamada rehinin değeri, borcun güvence oranını belirlemekte; vade süresi, ödeme kolaylığı ve kullanılan akit türleri ise sistemin şeri uyumunu sağlamaktadır. Bu yönüyle Bank Rakyat modeli, Ar-Rahnu’nun kurumsallaşmış biçiminin bir örneğini oluşturmakta ve Malezya’da kamu destekli İslami mikro finans uygulamalarının işleyişine dair somut bir çerçeve sunmaktadır.

4.1.1. Malezya’da Ar-Rahnu Modeli ve İşleyişi

Ar-Rahnu, İslam finans sisteminde faizsiz mikro finansman aracı olarak geliştirilmiş ve Malezya’da modern anlamda kurumsallaşarak geniş bir uygulama alanı bulmuştur. Model, toplumun düşük ve orta gelirli kesimlerinin kısa vadeli finansal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilmiştir. Malezya’da Ar-Rahnu, hem bankalar hem kooperatifler hem de kamu destekli kurumlar aracılığıyla yaygınlaştırılmıştır.

Ar-Rahnu’nun temelinde rehin akdi bulunur. Bu akit, borçlunun belirli bir süre içinde geri ödemesi gereken borcunu güvence altına almak için kıymetli bir malı (çoğunlukla altın ve ziynet eşyaları) teminat olarak göstermesi esasına dayanır. Malezya’daki uygulamalarda genellikle altın ve değerli mücevherler tercih edilmekte; altının kolay değerlendirilebilirliği ve likiditesi sistemin işlevliliğini artırmaktadır (Hj Sulaiman vd., 2014; Nik Azman vd., 2020).

Modelin işleyişinde üç temel şeri ilke öne çıkmaktadır:

a) Karz-ı Hasen (faizsiz borç):

Bu ilke, ihtiyaç sahiplerine herhangi bir faiz veya kâr payı talep edilmeksizin borç verilmesini esas alır. Verilen borç yalnızca ana para üzerinden geri ödenmekte, bu yönüyle borçlu faizli borçlanmanın getirdiği yüklerden korunmaktadır (Asari & Firdaus, 2022).

b) Al-Wadiah Yad Dhamanah (emanet ve güvence):

Bu ilke kapsamında rehin verilen mal, Ar-Rahnu kurumunca güvenli biçimde muhafaza edilmekte ve borcun ödenmesinden sonra sahibine iade edilmektedir.

Böylece rehin konusu mal hem koruma hem de güven ilişkisi içinde saklanmaktadır (Bardakoğlu, 1983; Dönmez, 2006).

c) Ücret (hizmet bedeli):

Ar-Rahnu kurumları, verilen hizmet karşılığında makul düzeyde bir işlem ücreti (ujrah) talep edebilir. Bu bedel, faiz niteliği taşımamakta; yalnızca saklama, değerlendirme ve idari işlemlerle ilgili maliyetleri karşılamaktadır (Asari & Firdaus, 2022).

Bu ilkelerin bütüncül biçimde uygulanması, Ar-Rahnu modelinin hem şeri meşruiyetini güçlendirmekte hem de düşük gelir gruplarına yönelik sürdürülebilir bir finansal destek yapısı olarak kurumsal bir nitelik kazanmasına katkı sağlamaktadır.

Malezya'daki Ar-Rahnu modeli hem bireysel hem de kurumsal düzeyde uygulanmaktadır. Ar-Rahnu sistemi ilk olarak 1992 yılında Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT) tarafından başlatılmış ve kısa sürede ülke genelinde yaygınlaşmıştır. Bu gelişim sürecinde Permodalan Kelantan Berhad (PKB), Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia (YAPEIM), Bank Rakyat, Agrobank ve Bank Islam Malaysia Berhad gibi kurumlar Ar-Rahnu hizmetlerini kendi kurumsal yapıları içerisine entegre ederek sistemin ulusal düzeyde benimsenmesine katkı sağlamıştır (Mohd Ali vd., 2017; Nik Azman vd., 2020; Norlyana vd., 2020). Literatürde, Malezya'daki Ar-Rahnu kuruluşları genel olarak üç ana kategori altında sınıflandırılmaktadır: kamu destekli kurumlar (örneğin YAPEIM ve MGIT), İslami bankalar (örneğin Bank Rakyat ve Bank Islam), ve kooperatif veya yarı kamusal kuruluşlar (örneğin PKB ve Agrobank) (Norlyana vd., 2020).

Tablo 4. Malezya'daki Ar-Rahnu Kuruluşlarının Sınıflandırılması

Kategori	Kuruluşlar
Kamu destekli kurumlar	MGIT, PKB, YAPEIM
Bankacılık sektörü kuruluşları	Bank Rakyat, Agrobank, Bank Islam
Kooperatif yapıları	Suruhanjaya Koperasi Malaysia'ya bağlı kooperatifler

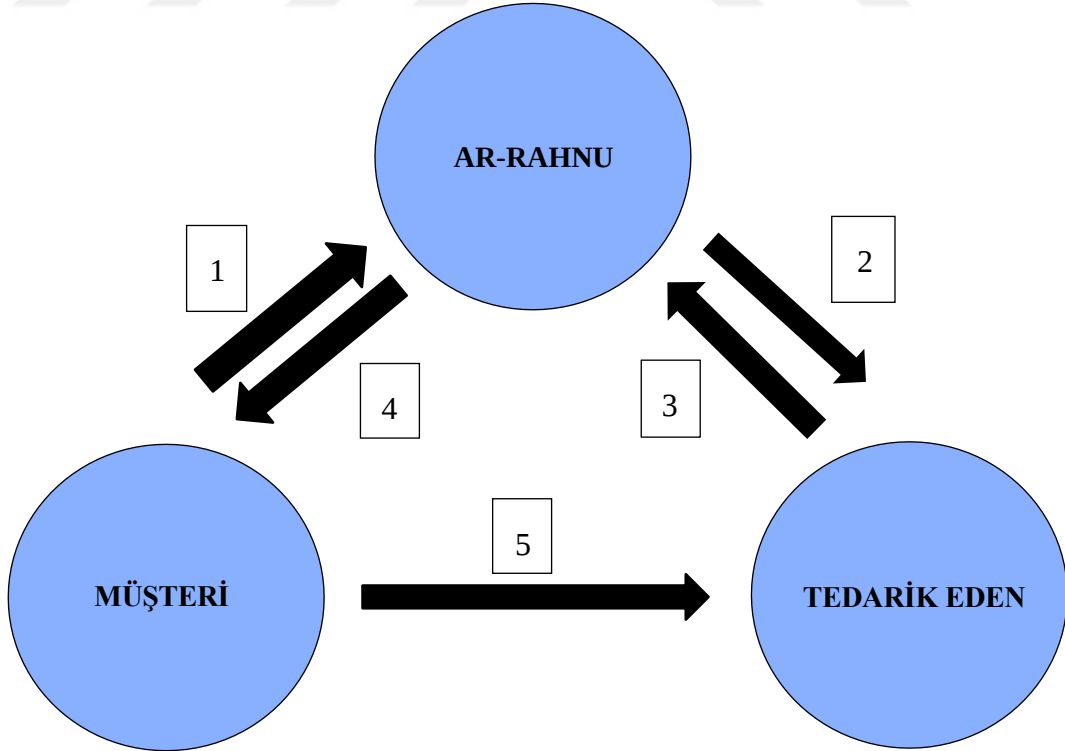
Kaynak: Yazar tarafından, Mohd Ali vd. (2017), Nik Azman vd. (2020) ve Norlyana vd. (2020) verilerinden derlenmiştir.

Tablo 4'te görüldüğü üzere, Ar-Rahnu modeli Malezya finansal sistemi içerisinde kamu destekli kurumlar, İslami bankalar ve kooperatif yapılar aracılığıyla çok katmanlı bir

kurumsal yapı sergilemektedir. Bu durum, sistemin hem devlet politikaları hem de özel sektör dinamikleriyle bütünleşerek sürdürülebilir bir finansal çerçeve oluşturduğunu göstermektedir.

Bu kurumsal yapılanma, Ar-Rahnu'nun işleyiş biçiminin belirlenmesinde ve düzenleyici çerçevenin şekillenmesinde temel bir rol oynamaktadır. Malezya'da Ar-Rahnu uygulamaları, Merkez Bankası (Bank Negara Malaysia, BNM) ile eyalet düzeyindeki İslami dinî konseylerin gözetiminde yürütülmekte ve şeri ilkelere tam uyum içinde denetlenmektedir. Bu sayede sistem, hem ulusal düzeyde finansal istikrarı desteklemekte hem de toplumun farklı gelir gruplarına erişilebilir bir finansman alternatifi sunmaktadır. Nitekim çeşitli kurumların (örneğin YAPEIM ve MAIDAM) kayıtlarına göre, 2007–2011 yılları arasında yalnızca bu iki kuruluş bünyesinde 190.000'in üzerinde bireye hizmet verilmiş olması, Ar-Rahnu'nun toplumsal etkisini ve kapsayıcılığını açık biçimde ortaya koymaktadır (Mohd Ali vd., 2017; Nik Azman vd., 2020; Norlyana vd., 2020). Ar-Rahnu sisteminin uygulama süreci, tarafların rollerini ve finansal akışı belirleyen temel unsurlar çerçevesinde işlemektedir. Bu unsurlar aşağıda özetlenmiştir.

Şekil 1. Malezya'daki Ar-Rahnu Sisteminin İşleyiş Yapısı

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur.

Ar-Rahnu sistemi, İslâm iktisadında faizsiz finans ilkeleriyle uyumlu, sosyal adalet ve güven esasına dayalı bir mikro finansman modelidir. Şekilde gösterilen süreçte; müşteri, Ar-Rahnu kurumu ve tedarikçi arasında döngüsel bir ilişki bulunmakta, bu yapı İslam hukukunun temel akit prensiplerini somut olarak yansıtmaktadır (Asari & Firdaus, 2022; Saiman & Zainuddin, 2022).

1. Müşterinin Murabaha Akitli Satın Alma İşlemi

İlk aşamada müşteri, Ar-Rahnu aracılığıyla Murabaha akdi kapsamında bir satın alma işlemi gerçekleştirir. Bu akitte kâr oranı açıkça belirlenmiş olup, taraflar arasında rıza esastır. Faiz yasağının ihlal edilmemesi için fiyat, maliyet ve kârın şeffaf biçimde belirtilmesi zorunludur (Dönmez, 2006; Bardakoğlu, 1983). Böylece, işlem “adil kazanç” prensibine dayanır ve Ar-Rahnu kurumu burada vekil (wakîl) ve alıcı (mushtarî) rolünü üstlenir.

Bu model, hem İslâm’ın faizsiz finansman idealini hem de taraflar arasındaki güven ilişkisini korur. Malezya’daki uygulamalarda, Ar-Rahnu kurumlarının müşteri adına tedarikçiyle yaptığı sözleşmeler, Şeri Danışma Kurulları tarafından sürekli olarak denetlenmektedir (Bahari, Shafii & Hanefah, 2024; Abdul Rahman & Kassim, 2017).

2. Ar-Rahnu’nun Tedarikçiden Mal Temini

İkinci aşamada Ar-Rahnu, müşterinin talebi doğrultusunda tedarikçiden malı satın alır. Bu işlem sırasında mülkiyet geçici olarak Ar-Rahnu kurumuna devredilir ve böylece kabz (mülkiyet devri) gerçekleşir (Bilgili, 2006). Şeri açıdan bir malın satılabilmesi için satıcının o mala malik olması gerekmektedir; bu nedenle bu adım, mevcut olmayan malın satışını (bey‘u’l-ma’dûm) engelleyen temel fikhî kurala uygundur (Zeydan, 1976; Çalışkan, 1989).

Bu aşama, aynı zamanda belirsizlik (garar) unsurunun ortadan kaldırıldığı, güven esaslı bir alım-satım mekanizması oluşturur. Ar-Rahnu kurumunun emin statüsü, hem müşteri hem de tedarikçi açısından hukuki güvence sağlar (Asutay et al., 2015).

3. Tedarikçinin Malı Güvenli Şekilde Teslim Etmesi

Üçüncü aşamada, tedarikçi ilgili malı Ar-Rahnu kurumuna güvenli biçimde teslim eder. Bu teslim işlemi, emanet kavramının uygulama alanına girmekte olup, her iki tarafın da dürüstlük ilkesine riayet etmesi beklenir (Gözübenli, 2013). Teslim süreci, İslâm

hukukunda akdin tamamlanması için zorunlu olan fiilî kabzın gerçekleşmesini ifade eder (Fajri et al., 2020).

Modern uygulamalarda, Malezya'daki Bank Rakyat ve Bank Muamalat gibi kurumlar bu süreci dijital izleme sistemleriyle desteklemekte, hem Şeri uygunluk hem de müşteri güvenliği açısından süreçleri belgelendirmektedir (Bank Rakyat, 2025; Bank Muamalat, 2025).

4. Rehinin Ödeme Yapması ve Malın Teslimi

Son aşamada müşteri, rehin konusu malın bedelini anlaşma şartlarına uygun olarak öder. Ödeme tamamlandığında Ar-Rahnu kurumu, rehin malını müşteriye iade eder veya anlaşmada belirtilen değerli ürünü teslim eder. Bu süreçte faizli kazanç değil, sadece işlem ücreti alınır (Nik Azman et al., 2020; Razak & Asutay, 2022).

Bu yönüyle sistem, konvansiyonel rehincilikteki sömürü riskini ortadan kaldırmakta; ribâ yasağını, adalet ve sosyal denge ilkeleriyle birleştirmektedir (Bhatt & Sinnakkannu, 2008). Ar-Rahnu modeli, bu yapıyla hem mikro girişimciler hem de düşük gelirli bireyler için finansal kapsayıcılığı artıran bir sosyal finansman aracıdır (Norlyana et al., 2020; Abdul Razak & Asutay, 2022).

İslam hukukunda toplumsal ve ekonomik ilişkilerin en temel unsurlarından biri akit sistemidir. Akit, taraflar arasında karşılıklı rıza ile kurulan ve hukuki sonuç doğuran sözleşme anlamına gelmektedir. Bu sistem, yalnızca alışveriş gibi ekonomik işlemleri değil, aynı zamanda kira, ortaklık, borçlanma ve hizmet ilişkilerini de kapsamaktadır. Dolayısıyla İslam hukukunun akit teorisi hem bireysel hakların korunması hem de sosyal düzenin tesisi açısından merkezi bir rol oynamaktadır (Bardakoğlu, 1983; Zeydan, 1976).

İslam hukukunda akit, iki tarafın karşılıklı irade beyanı ile kurulan ve hukukî sonuç doğuran sözleşme anlamına gelir. Kelime kökeni olarak Arapça 'aqd fiilinden türemiş olup "bağlamak, düğümlemek" gibi anlamlara sahiptir. Bu etimoloji, akdin taraflar arasındaki bağlayıcı niteliğini de yansıtır. Fıkıh literatüründe akit, "tarafların iradelerinin birleşmesi sonucu hak ve yükümlülük doğuran hukuki işlem" olarak tanımlanmaktadır. Böylece akit, hem bireysel çıkarları güvence altına alır hem de toplumsal düzenin tesisine katkıda bulunur (Bardakoğlu, 1983; Baysa, 2011).

Kur'an ve hadislerde çeşitli akit türlerine doğrudan veya dolaylı olarak atıflar yapılmıştır. Özellikle “Ey iman edenler! Akitlerinize sadık kalın” (Mâide 5/1) ayeti, İslam hukukunda sözleşme özgürlüğünün temel dayanaklarından biri kabul edilir. Bu çerçevede, akitlerin bağlayıcılığı ilahî bir emir niteliği taşımaktadır. Aynı zamanda Hz. Peygamber'in uygulamaları, tarafların rızasına dayalı sözleşmelerin meşruiyetini pekiştirmiştir.

Bir akdin geçerli sayılabilmesi için bazı temel unsurların bulunması gerekir:

- 1. İrade Birliği (İcab ve Kabul):** Tarafların açık irade beyanıyla sözleşmeyi kabul etmesi.
- 2. Akit Konusu:** Taraflar arasında konu edilen şeyin meşru, belirli ve mümkün olması. Faiz (riba), aşırı belirsizlik (garar) veya haram kılınmış mallar sözleşmeye konu olamaz.
- 3. Şekil ve Usul:** İslam hukukunda akitler için katı şekil şartları yoktur. Ancak tarafların niyetini ortaya koyan her türlü söz, yazı veya davranış, sözleşmenin kurulmasına yeterlidir (Bilgili, 2006).

Tablo 5. İslam Hukukunda Akit Unsurları

Unsur	Açıklama
Borçlu (al-rahin)	Kıymetli bir malı rehin bırakıp borç talep eden taraf.
Alacaklı (al-murtahin)	Borcu veren, rehin alınan malın güvenliğinden sorumlu olan taraf.
Rehin konusu (al-marhun)	Teminat olarak bırakılan değerli mal.
Borç miktarı (marhun bih)	Borçlunun talep ettiği finansman miktarı.
Sığah (akit beyanı)	Tarafların irade beyanı ile kurulan sözleşme.

Kaynak: Bilgili (2006); Bardakoğlu (1983); Baysu (2011).

Tabloda 5'te görüldüğü üzere İslam hukukunda akitler yalnızca bireyler arasındaki borç ve alacak ilişkilerini düzenleyen hukuki araçlar değil, aynı zamanda toplumsal düzeni ve ekonomik dengeyi sağlayan temel unsurlardır. Bu nedenle, akitlerin geçerliliğini belirleyen birtakım ilkeler ortaya konmuştur (Bilgili, 2006).

Her şeyden önce, karşılıklı rıza ilkesi akitlerin merkezinde yer almaktadır. Tarafların özgür iradeleriyle bir sözleşmeye katılmaları, herhangi bir baskı veya zorlama olmaksızın iradelerini açıklamaları, akdin sıhhat şartıdır. Zorla veya tehdit altında yapılan akitlerin

geçerli sayılmaması, Kur'an'ın "Ey iman edenler! Akitlerinize sadık kalın" (Mâide, 5/1) ayetiyle uyumlu bir yaklaşımdır. Bu durum hem bireysel özgürlüğü hem de hukuki güvenliği teminat altına almaktadır (Bardakoğlu, 1983). Akitlerin bir diğer belirleyici özelliği meşruiyet ilkesidir. İslam hukukunda akitlerin konusu haram kılınmış şeyler olamaz; faiz (riba), kumar (maysir) veya aşırı belirsizlik (garar) içeren sözleşmeler geçersiz kabul edilir. Bu ilke, sözleşmelerin yalnızca hukuki geçerliliğini değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluklarını da kapsamaktadır. Nitekim klasik fıkıh literatüründe, taraflardan birinin diğerini aldatmasına yol açan veya hakkaniyeti zedeleyen sözleşmelerin bâtıl olduğuna dair pek çok hüküm bulunmaktadır (Dönmez, 2006). Buna bağlı olarak, İslam hukukçuları akitlerde eşitlik ve denge ilkesine de vurgu yapmışlardır. Taraflardan birinin diğerini sömürücü bir şekilde avantajlı konuma getirmesi, akdin ruhuna aykırı kabul edilmiştir. Bu bağlamda, malın gerçek değerinin gizlenmesi veya taraflardan birinin zayıf durumunun kötüye kullanılması, akdin geçerliliğini zedeleyen durumlar arasında sayılmıştır. Bu yaklaşım, "haksız kazanç yasağı" prensibinin bir yansıması olarak değerlendirilmektedir (Gözübenli, 2013). Akit sisteminin bir diğer önemli özelliği ise esneklik göstermesidir. İslam hukukunda yalnızca klasik akit türleriyle sınırlı kalınmamış, zamanla yeni ihtiyaçlara göre farklı sözleşme modelleri ortaya çıkmıştır. İstisna', bey' bi'l-vefâ ve bey' bi'l-istiğlâl gibi akitlerin fıkıh literatüründe yer bulması, sistemin değişen toplumsal ve ekonomik şartlara uyum sağlayabilme kabiliyetini ortaya koymaktadır (Çalışkan, 1989; Asutay vd., 2015).

Sonuç itibarıyla, akitlerin temel ilkeleri olan rıza, meşruiyet, adalet ve esneklik, hem tarafların haklarını güvence altına almakta hem de toplumsal ve ekonomik düzenin korunmasına hizmet etmektedir. Bu nedenle akit sistemi, İslam hukukunun en dinamik ve işlevsel alanlarından biri olmayı sürdürmektedir. Bu doğrultuda, Ar-Rahnu uygulamasının yapısal özellikleri ve işleyiş süreci; rehin verme, değerlendirme, borç verme ve geri ödeme olmak üzere dört temel aşama üzerinden incelenmektedir. Aşağıda, söz konusu aşamalar ayrıntılı biçimde ele alınarak sistemin bütünsel işleyişi açıklanmaktadır.

1. Rehin Verme: Ar-Rahnu sürecinin ilk adımı, müşterinin kıymetli bir eşyasını - genellikle altın, ziynet eşyası ya da yüksek likiditeye sahip bir varlık- teminat olarak kuruma teslim etmesidir. Bu aşamada müşteriyle kurum arasında bir sözleşme yapılır ve teslim edilen varlığın mülkiyeti borçluda kalırken, kullanım ve muhafaza hakkı geçici olarak finans kuruluşuna devredilir. Böylece müşteri, herhangi bir gelir belgesi ya da

kredi notu ibraz etmeden finansmana erişebilir. Bu durum, özellikle resmi bankacılığa erişimi sınırlı olan bireyler için büyük bir avantaj sağlamaktadır.

2. Değerleme: Teslim edilen teminat, uzman değerlendirme ekipleri tarafından güncel piyasa fiyatları dikkate alınarak değerlendirilir. Altın için saflık derecesi, gramaj ve güncel piyasa fiyatı esas alınır; diğer kıymetli varlıklar için de benzer kriterler uygulanır. Değerlemenin ardından müşteriye, teminatın piyasa değerinin genellikle %60 ila %70'i oranında nakit finansman sağlanır. Bu oran, hem borçlunun kısa vadeli ihtiyacını karşılamaya yeterli bir nakit akışı sunar hem de kurum açısından risk yönetimini güvence altına alır.

3. Borç Verme: Değerlemeden sonra müşteri, belirlenen tutarda faizsiz borç alır. Bu aşamada kurum, yalnızca rehin edilen malın güvenliği, saklanması ve operasyonel maliyetlerin karşılanması için ujarah adı verilen makul bir hizmet bedeli tahsil eder. Bu bedel faiz ile karıştırılmamalıdır; çünkü herhangi bir getiri beklentisi yoktur, sadece sunulan hizmetin maliyetine karşılık gelir. Bu yönüyle Ar-Rahnu, geleneksel rehincilikten ayrılır ve İslam hukukuna uygun bir finansman modeli sunar.

4. Geri Ödeme: Borç, genellikle 3 ila 6 ay arasında değişen kısa vadelerle ödenir. Müşteri, belirlenen süre içinde borcunu kapattığında rehin ettiği malı geri alır. Eğer borç ödenmezse, kurum yasal ve şeri çerçevede malı satışa çıkarır. Satıştan elde edilen gelir önce borcun tahsiline kullanılır; borç miktarını aşan fazlalık ise mutlaka borçluya iade edilir. Bu uygulama, mülkiyet hakkının korunması ve adalet ilkesinin gözetilmesi açısından önemlidir. Ayrıca, müşterinin haklarını güvence altına alması, Ar-Rahnu'ya olan güveni artırmaktadır (Qolbi vd., 2024; Muksal vd., 2020).

Sistemin işleyişinde dikkat çeken bir diğer nokta da müşteri haklarının korunmasıdır. Geleneksel rehincilikte sıkça görülen yüksek faiz, sömürü ve hak ihlalleri Ar-Rahnu'da bulunmaz. Borçlu, şeffaf kurallarla işlem yapar ve mülkiyet hakkı güvence altındadır. Bu nedenle Malezya toplumunda Ar-Rahnu, güvenilir ve adil bir alternatif olarak kabul edilmektedir (Hj Sulaiman, 2014; Nik Azman, 2018).

Ar-Rahnu modeli ayrıca mikro girişimciler için bir sermaye kaynağı işlevi de görmektedir. Yapılan araştırmalar, kadın girişimcilerin ve küçük ölçekli esnafların Ar-Rahnu sayesinde işletmelerini devam ettirebildiğini ve büyütebildiğini göstermektedir. Bu da Ar-Rahnu'nun sadece bireysel bir finansman aracı olmadığını, aynı zamanda

ekonomik kalkınmaya katkı sağlayan sosyal bir finans modeli olduğunu ortaya koymaktadır (Nik Azman vd., 2018; Nik Azman vd., 2020).

Özetle, Malezya'daki Ar-Rahnu modeli hem şeri uyumlu yapısı hem de sosyal adalet odaklı işleyişiyle öne çıkmaktadır. Faizsiz finansman, güvenli teminat sistemi ve makul hizmet bedeli üzerine kurulu bu model, düşük gelirli bireyler için finansal bir güvence sağlamaktadır. Bankalar, kooperatifler ve kamu kurumlarının iş birliğiyle güçlendirilen Ar-Rahnu, bireysel ihtiyaçların karşılanmasının ötesinde mikro girişimciliğin desteklenmesine ve toplumsal refahın artırılmasına katkı sunmaktadır. Dolayısıyla Malezya, Ar-Rahnu'nun kurumsallaşmış ve başarılı bir örneğini sunarak diğer İslam ülkelerine de model oluşturmaktadır.

4.1.2. Ar-Rahnu Modeli: Muamalat Bankası ve Bank Rakyat Örneği

Malezya'da faaliyet gösteren Bank Muamalat, Ar-Rahnu sistemini “Muamalat Pajak Gadai Islam” adıyla uygulamaktadır. Bu modelde rehin olarak altın ve mücevherat kabul edilmekte, müşterilere bu değerlerin yaklaşık %80'ine kadar finansman sağlanmaktadır. Banka, faiz yerine yıllık sabit bir kâr oranı uygulamakta olup, güncel oran %11,25 olarak belirlenmiştir. Bu oran, aylık bazda yaklaşık %0,93'e denk gelmektedir (Bank Muamalat, 2025). Müşteriler, vade süresi boyunca yalnızca hizmet bedeli ve kâr payı ödemektedir. Vade süresi en fazla 18 aydır. Rehlin bırakılan mallar, Tekafül sigortası kapsamında korunmakta, bu da müşteriye güvence sağlamaktadır. Ayrıca, Muamalat Ar-Rahnu sisteminde malların piyasa değerine göre çevrim içi yeniden değerlendirilebilmekte, böylece rehlinli malların güncel değer üzerinden işleme alınması mümkün olmaktadır (Bank Muamalat, 2025).

Malezya'nın en büyük kooperatif bankalarından biri olan Bank Rakyat, “Pawn Broking-i” ürünüyle Ar-Rahnu sistemini yaygın bir şekilde sunmaktadır. Bu modelde müşteriler, altın ve değerli takılarını rehlin bırakarak hızlı bir şekilde nakit finansmana erişebilmektedir. Banka, faiz uygulamamakta; bunun yerine düşük oranlı hizmet ve saklama ücreti almaktadır. Banka, müşterilere RM350.000'a kadar finansman imkânı tanımaktadır (Bank Rakyat, 2025). Bank Rakyat'ın Ar-Rahnu hizmetleri, özellikle Ar-Rahnu X'Change markalı şubeler aracılığıyla geniş bir müşteri kitlesine ulaşmaktadır. Saklama ücretleri rehlin değerine göre değişmekte olup, örneğin 1.000 RM değerindeki mücevher için 6 aylık saklama ücreti yaklaşık 38,47 RM olarak hesaplanmaktadır (Bahari

vd., 2015). Ayrıca, rehinli malların satışa çıkarılması durumunda elde edilen fazla tutarın müşteriye iade edilmesi, sistemin şeffaflık ilkesini yansıtmaktadır.

Tablo 6. Muamalat Bankası ve Bank Rakyat Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırılması

Model Sağlayan Kurum	Teminat Unsuru	Finansman Oranı / Kâr Oranı	Vade Süresi	Önemli Özellik
Muamalat Ar-Rahnu	Altın, mücevherat	Rehin değerinin %80'ine kadar; sabit %11,25 yıllık kâr (Bank Muamalat, 2025).	En fazla 18 ay	Tekafül sigorta, online revaluation, Teverruk tabanlı yapı (Bank Muamalat, 2025).
Bank Rakyat / Pawn Broking-i	Altın, değerli takılar	Şeri uygunluk düşük kâr bedeli (detay değişebilir) (Bank Rakyat, 2025).	Kısa vadeli (örneğin 6 aya kadar uzatılabilir (Bahari vd., 2015).	Ar-Rahnu X'Change şubeleri, saklama ücreti sistemi, müşteri hizmeti uygulamaları (Bank Rakyat, 2025).

Kaynak: Derlenmiştir: Bank Muamalat Malaysia Berhad (2025); Bank Rakyat Malaysia Berhad (2025); Qolbi, Ismail ve Tohirin (2024); Abdullah ve Razak (2019).

Muamalat Bankası ve Bank Rakyat örnekleri, Tablo 6'da anlaşıldığı üzere, Malezya'da Ar-Rahnu sisteminin farklı modellerle uygulanabileceğini göstermektedir. Muamalat modeli, teknoloji entegrasyonu ve çevrim içi yeniden değerlendirme özelliği ile dikkat çekerken; Bank Rakyat modeli, geniş şube ağı, müşteri dostu ücretlendirme politikaları ve yüksek finansman limiti ile öne çıkmaktadır. Her iki model de İslami finansın temel prensipleri doğrultusunda faizsiz finansman sunarak finansal kapsayıcılığa katkı sağlamaktadır (Abdullah & Razak, 2019; Qolbi, Ismail, & Tohirin, 2024; Bank Muamalat, 2023; Bank Rakyat, 2023).

4.2. Endonezya'da Ar-rahnu Sistemi

Ar-Rahnu, İslam hukukuna dayalı olarak geliştirilen faizsiz bir mikro finansman modelidir. Temelinde rehin akdi (rahn) bulunan bu sistem, bireylerin kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını karşılamak için kıymetli eşyalarını teminat göstermelerine dayanmaktadır. Malezya'da kurumsal ölçekte gelişim gösteren Ar-Rahnu modeli, zamanla Endonezya'da da gündeme gelmiş ve ülkede hem dini hem de ekonomik ihtiyaçlara cevap veren alternatif bir finansman mekanizması olarak öne çıkmıştır (Asari ve Firdaus, 2022; Muksal vd., 2020). Endonezya'da geleneksel rehincilik uzun yıllardır mevcut olmakla birlikte, yüksek faiz oranları ve sömürüye açık yapısı nedeniyle toplumsal güven sorunu doğurmuştur. Bu durum, faizsiz ve adalet ilkesine dayalı bir modelin gerekliliğini

gündeme getirmiştir. Ar-Rahnu bu bağlamda, toplumun güvenini kazanabilecek ve finansal kapsayıcılığı artırabilecek bir araç olarak kabul edilmiştir. İlk uygulamalar 2000’li yılların başlarında başlamış, Aceh bölgesinde İslami finans kurumlarının öncülüğünde denenmiştir (Muksal vd., 2020).

Endonezya’da rehin sisteminin en büyük aktörü Perum Pegadaian’dır. Kurum başlangıçta yalnızca konvansiyonel esaslarla çalışmış, daha sonra toplumdaki faizsiz finans talebine cevap vermek amacıyla 1999 yılında “Pegadaian Syariah” birimlerini hayata geçirmiştir (Nik Azman vd., 2020). Bu dönüşüm, kurumun hem konvansiyonel hem de şeri uygunluğu olan ürünleri aynı çatı altında sunmasını sağlamıştır.

Perum Pegadaian, günümüzde iki farklı model üzerinden faaliyetlerini sürdürmektedir. Birincisi, faiz esasına dayalı konvansiyonel rehin sistemidir. Bu modelde müşteriler rehin verdikleri altın, mücevher veya elektronik eşyalar karşılığında faizli kredi kullanmaktadır. İkincisi ise şeri temellere uygun Pegadaian Syariah modelidir. Bu sistemde, müşteri yalnızca depolama ve hizmet bedeli ödemekte, işlem karz-ı hasen (faizsiz borç) prensibine dayandırılmaktadır (Asutay vd., 2015). Endonezya’daki uygulamaların çeşitliliğini göstermek amacıyla, Ar-Rahnu sistemine ilişkin mevcut modeller aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo 7. Endonezya’daki Ar-Rahnu Uygulama Modellerinin Karşılaştırılması

Model / Ürün Adı	Türü	Temel Özellikleri	Hedef Kitle / Kullanım Alanı
Gadai Konvansional	Konvansiyonel Rehin	Faizli kredi sistemi; altın, mücevher, elektronik gibi mallar rehin alınır.	Genel halk, acil nakit ihtiyacı olan bireyler
Pegadaian Syariah	Ar-Rahnu (İslami Rehin)	Faizsiz; yalnızca hizmet ücreti alınır, karz-ı hasen temelli.	Müslüman müşteriler, faizsiz finans isteyenler
Arrum Haji	İslami finans ürünü	Hac için gerekli mali garantiyi sağlar; altın veya değerli eşya rehni alınır.	Hacca gitmek isteyen Müslümanlar
Arrum BPKB	İslami finans ürünü	Araç ruhsatı (BPKB) rehni karşılığında faizsiz işletme sermayesi finansmanı sunar.	Küçük ve orta ölçekli işletmeler
Kreasi	Konvansiyonel + İslami finans ürünü	Mikro ve küçük işletmelere yönelik uzun vadeli finansman desteği sağlar.	KOBİ’ler, girişimciler
Tabungan Emas (Gold Savings)	İslami finans uyumlu ürün	Küçük miktarlarda altın biriktirmeye imkân verir.	Tasarruf yapmak isteyen bireyler

Kaynak: Derlenmiştir: Musyafi, W. (2020); Yusuf & Effendi (2022); Qolbi, Ismail ve Tohirin (2024); Taha, I. (2020); Dewan Pegadaian Syariah (2020).

Tablo 7’de görüldüğü üzere ürün çeşitliliği, Pegadaian’ın yalnızca kısa vadeli nakit ihtiyacını değil, aynı zamanda hac finansmanı, işletme sermayesi ve tasarruf ihtiyaçlarını da karşılayacak kapsamlı bir mikro-finance kurumu haline geldiğini göstermektedir (Rasmin ve Markom, 2014). Perum Pegadaian’ın hibrit yapısı, Endonezya finansal sisteminde benzersizdir. Bir yandan konvansiyonel pawnshop şubeleriyle geniş bir müşteri tabanına hitap ederken, diğer yandan şeri temellere uygun Pegadaian Syariah birimleri aracılığıyla faizsiz finans taleplerini karşılamaktadır. Otoritas Jasa Keuangan (OJK) finansal denetim, Dewan Syariah Nasional–Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI) ise şeri uygunluk denetimi sağlayarak sistemin hem yasal hem de dini meşruiyetini güvence altına almaktadır (Taha Hsni vd., 2020).

1901’de kurulan bu kamu kurumu 1990’da yeniden yapılandırılmış, 1999’da ise “Pegadaian Syariah” adıyla İslami Ar-Rahnu uygulamasını başlatmıştır. 2003 itibarıyla Bank Muamalat Indonesia ile iş birliği yapılarak Unit Layanan Gadaai Syariah (ULGS) birimleri açılmıştır. Bu şubeler Jakarta, Surabaya, Semarang, Surakarta, Makassar ve Yogyakarta gibi büyük şehirlerde faaliyet göstermektedir. Bunun dışında toplam 4.086 outlet konvansiyonel Pegadaian şubesi de hizmet vermeye devam etmektedir (Norlyana vd., 2020; ANTARA News, 2024).

Endonezya’daki gözetim çerçevesi iki düzeyde işlemektedir:

- **Otoritas Jasa Keuangan (OJK)** finansal düzenleyici otorite olarak tüm rehin işlemlerini denetler.
- **Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI)** ise şeri uygunluk açısından rehberlik sağlar (Norlyana vd., 2020).

Endonezya’da Ar-Rahnu sisteminin işleyişi, çift yönlü bir düzenleme ve denetim mekanizmasına dayanmaktadır. Öncelikle Otoritas Jasa Keuangan (OJK) ülkenin temel finansal düzenleyici otoritesi olarak, rehin işlemleri de dâhil olmak üzere tüm finansal faaliyetlerin gözetiminden sorumludur. OJK’nın rolü, finansal piyasaların istikrarını güvence altına almak, tüketici haklarını korumak ve rehin işlemlerinin şeffaf ve adil biçimde yürütülmesini sağlamaktır. Bu noktada, OJK yalnızca bankacılık ve sigortacılık gibi sektörleri değil, alternatif finansman araçları arasında değerlendirilen Ar-Rahnu uygulamalarını da denetim kapsamına almaktadır (Asari & Firdaus, 2022). Bununla birlikte, Endonezya’daki Ar-Rahnu faaliyetlerinde yalnızca finansal düzenlemeler yeterli

görülmemektedir. Sistem aynı zamanda İslami ilkelere bağlı olarak yürütülmekte, bu çerçevede Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI) kritik bir görev üstlenmektedir. DSN-MUI, rehin sözleşmelerinin şeri uygunluğunu sağlamak için fetvalar yayımlamakta, rehincilik faaliyetlerinde hangi sözleşme türlerinin kullanılabileceğini ve hangi uygulamaların İslam hukukuna aykırı olduğunu belirlemektedir. Norlyana ve arkadaşları (2020), DSN-MUI'nin rehberliğinin yalnızca dini meşruiyet açısından değil, aynı zamanda finansal ürünlerin toplum tarafından güvenilir bulunmasında da önemli olduğunu vurgulamaktadır. Dolayısıyla Endonezya'daki Ar-Rahnu modeli, OJK'nın finansal düzenleyici rolü ile DSN-MUI'nin şeri uygunluk rehberliği arasında kurulan denge üzerine inşa edilmiştir. Bu ikili yapı, sistemin hem ulusal finansal düzenlemelerle uyumlu kalmasını hem de İslam'ın temel prensiplerine bağlılığını güvence altına almaktadır.

Hukuki çerçevede Ar-Rahnu'nun uygulanabilirliği, Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia (DSN-MUI) tarafından verilen fetvalarla desteklenmiştir. Bu fetvalar, Ar-Rahnu'nun riba (faiz), gharar (belirsizlik) ve zulümden uzak olduğunu ve şeri temellere uygun şekilde işletilebileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca Endonezya Finansal Hizmetler Otoritesi (OJK), İslami mikro finans kurumlarının Ar-Rahnu uygulamalarını denetleyerek sistemin yasal güvence altına alınmasını sağlamaktadır (Asari ve Firdaus, 2022).

Sosyal açıdan Ar-Rahnu, düşük gelirli bireylerin ve küçük ölçekli girişimcilerin finansmana erişimini kolaylaştırmıştır. Kırsal kesimde yaşayan halk için resmi bankacılık sistemine alternatif bir çözüm sunan Ar-Rahnu, mikro işletmelerin sermaye ihtiyaçlarını karşılamakta ve kadın girişimcilerin ekonomik hayata katılımını teşvik etmektedir. Bu yönüyle Ar-Rahnu, yalnızca bir finansman modeli değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmaya katkı sağlayan bir dayanışma aracıdır (Nik Azman vd., 2018).

Bununla birlikte, sistem halen gelişim aşamasındadır. Farklı kurumlarda standart uygulamaların bulunmaması, müşteri bilgilendirmesindeki eksiklikler ve bazı operasyonel zorluklar dikkat çekmektedir. Ancak DSN-MUI'nin şeri uyumuna ilişkin düzenlemeleri ve OJK'nın gözetimi, bu sorunların zamanla giderilmesine imkân tanıyacaktır (Asari ve Firdaus, 2022).

Tablo 8. Ar-Rahnu Kuruluşları Ve Denetim Otoriteleri

Ülke	Kamu Destekli Kurumlar	Bankacılık Sektörü Kuruluşları	Kooperatif Yapıları	Denetim Otoriteleri
Malezya	MGIT, PKB, YAPEIM	Bank Rakyat, Agro Bank, Bank Islam	Suruhanjaya Koperasi Malaysia'ya bağlı kooperatifler	Bank Negara Malaysia, KPKT, eyalet dini konseyler, SKM
Endonezya	Perum Pegadaian	Bank Muamalat Indonesia (iş birliği)	Unit Layanan Gadaai Syariah (ULGS) şubeleri	OJK (Otoritas Jasa Keuangan), DSN- MUI

Kaynak: Norlyana vd., 2020.

Tablo 8, dört ülkenin Ar-Rahnu kuruluşlarını kamu destekli kurumlar, bankacılık sektörü kuruluşları, kooperatif yapıları ve bunların denetim otoriteleri çerçevesinde özetlemektedir. Endonezya'da Ar-Rahnu sistemi Malezya'daki deneyimlerden ilham alarak geliştirilen, faizsiz ve sosyal yönü güçlü bir finansman modelidir. Hukuki ve şeri uyumlu çerçevenin güçlendirilmesiyle birlikte, sistem düşük gelirli grupların finansmana erişimini artırmakta, mikro girişimcilere destek olmakta ve toplumsal refaha katkı sağlamaktadır. Gelecekte standartların geliştirilmesi ve kurumsal kapasitenin artırılmasıyla Ar-Rahnu, Endonezya'da İslam finansının en önemli sosyal araçlarından biri olma potansiyeline sahiptir.

4.3. Endonezya'daki Ar-Rahnu Modeli ve İşleyişi

Endonezya'da Ar-Rahnu uygulaması, Müslüman nüfusun yoğunluğu ve faizsiz finansman ihtiyacına cevap vermek üzere geliştirilmiş bir mikro finansman modelidir. Tarihsel olarak rehincilik uygulamaları uzun süredir var olmakla birlikte, modern anlamda bu sistemin kurumsallaşması 1901'de kurulan Perum Pegadaian ile olmuştur. Model, toplumun düşük ve orta gelirli kesimlerinin kısa vadeli ve acil nakit ihtiyaçlarını karşılamak üzere tasarlanmıştır. Başlangıçta konvansiyonel olarak çalışan kurum, Malezya'daki deneyimden etkilenecek 1999'da 'Pegadaian Syariah' ismiyle şeri uyumlu bir modele geçiş yapmıştır (Norlyana vd., 2020). Bu dönüşüm, toplumun hem finansal hem de dini beklentilerini karşılamaya yönelik önemli bir adım olmuştur. Kurumsal yapı incelendiğinde, Endonezya'daki Ar-Rahnu modelinin çok katmanlı bir yapıya sahip olduğu ve üç temel aktör etrafında şekillendiği görülmektedir. Bu aktörler sırasıyla;

1. **Perum Pegadaian** – devlet mülkiyetindeki ana kurumdur; sistemin yasal ve operasyonel altyapısını oluşturur (Norlyana vd., 2020; Nik Azman vd., 2020).
2. **Pegadaian Syariah** – şeri ilkelerine uygun hizmet veren ve karz-ı hasen temelli ürünleri uygulayan birimdir (Buanai vd., 2021; Aulia & Setiawan, 2020).
3. **Bank Muamalat Indonesia (BMI)** – sistemin bankacılık kanalıyla likidite yönetimi ve finansal destek süreçlerini yürütür (Buanai vd., 2021; Aulia & Setiawan, 2020).

Bu kurumlara ek olarak, yerel düzeyde faaliyet gösteren Unit Layan Gadai Syariah (ULGS) şubeleri, 2003 yılında Jakarta’da başlatılan pilot uygulamanın ardından Surabaya, Semarang, Makassar ve Medan gibi büyük şehirlerde hızla yayılmıştır (Nik Azman et al., 2020). Bu şubeleşme, Ar-Rahnu’nun fiziksel erişilebilirliğini artırmış; kırsal bölgelerdeki bireylerin finansal sistemle tanışmasını kolaylaştırmıştır. Böylece sistem, sadece ulusal düzeyde değil, yerel topluluklar düzeyinde de ekonomik etkinliği artıran bir mikro finans ağına dönüşmüştür (Norlyana et al., 2020).

Tablo 9. Endonezya’daki Ar-Rahnu Kuruluşlarının Sınıflandırılması

Kategori	Kuruluş
Kamu destekli kurumlar	Perum Pegadaian (Pegadaian Syariah)
Bankacılık sektörü iş birlikleri	Bank Muamalat Indonesia, Bank Aceh Syariah
Yerel birimler	Unit Layan Gadai Syariah (ULGS) – Jakarta, Surabaya, Semarang, Makassar vb.

Kaynak: Yazar tarafından, Norlyana et al. (2020), Buanai et al. (2021) ve Nik Azman et al. (2020) verilerinden derlenmiştir.

Tablo 9’de görüldüğü üzere, Ar-Rahnu modeli Endonezya finansal sistemi içerisinde devlet, banka ve yerel teşkilatlar arasındaki koordinasyonla yürütülmektedir. Bu yapı, sistemin hem kurumsal istikrarını hem de toplumsal meşruiyetini güçlendirmekte; aynı zamanda şeri ilkelerle uyumlu bir işleyiş biçiminin sürdürülebilmesini mümkün kılmaktadır.

Modelin işleyişinde üç temel şeri ilke öne çıkmaktadır:

d) Karz-ı Hasen (faizsiz borç):

Endonezya Ar-Rahnu sisteminde finansman işlemleri tamamen karz-ı hasen ilkesine dayalıdır. Bu ilkeye göre ihtiyaç sahiplerine herhangi bir faiz veya kâr payı talep

edilmeksizin borç verilir. Borçludan yalnızca ana para tahsil edilir ve ek bir kazanç elde edilmez. Bu durum, faizli borçlanmanın yol açtığı sömürü ve adaletsizlik riskini ortadan kaldırarak bireylerin şeri ilkelere uygun şekilde finansmana erişimini sağlamaktadır (Norlyana vd., 2020; Asari & Firdaus, 2022). Endonezya’da bu model, hem bireysel ihtiyaçlar hem de küçük işletmelerin sermaye gereksinimlerinin karşılanmasında etkili bir araç haline gelmiştir (Aulia & Setiawan, 2020).

e) Al-Wadiah Yad Dhamanah (emanet ve güvence):

Rehin konusu olan varlıklar, Pegadaian Syariah veya Unit Layan Gadai Syariah (ULGS) birimlerinde güvenli biçimde muhafaza edilir. Kurum, teslim aldığı teminatın korunmasından hukuken ve ahlaken sorumludur. Müşteri borcunu ödediğinde rehin edilen mal kendisine iade edilir; aksi durumda ise satış işlemi şeri çerçevede gerçekleştirilir. Satıştan elde edilen gelir borcun tahsilinde kullanılır, artan tutar mutlaka müşteriye geri ödenir. Bu yapı, mülkiyet hakkını koruma ve adalet ilkesine uygun hareket etme yönünden önemlidir (Buanai vd., 2021; Nik Azman vd., 2020). Ayrıca, rehin edilen malların çoğu tekafül sigortası ile güvence altına alınarak kayıp veya hasar durumlarında müşteri menfaatleri korunmaktadır (Norlyana vd., 2020).

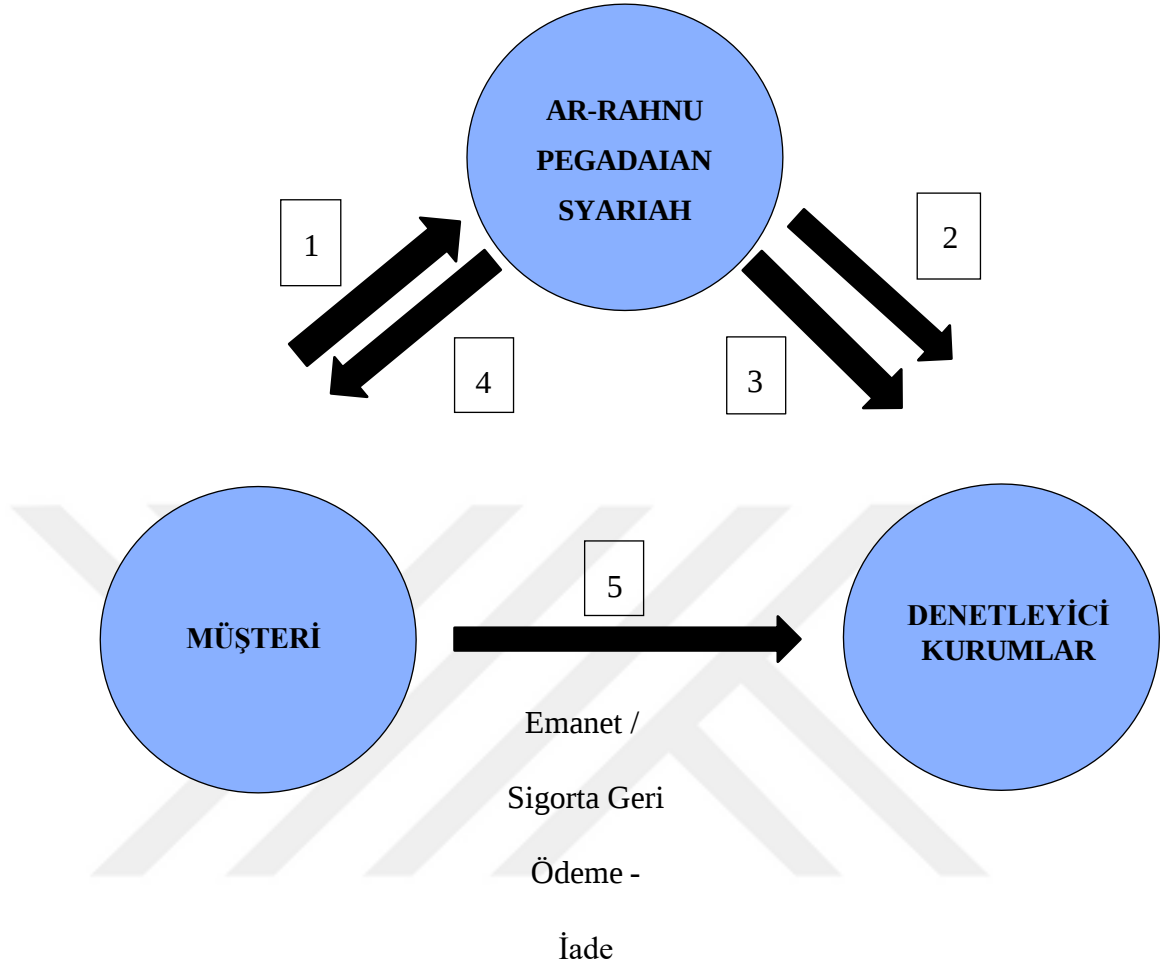
f) Ujrah (hizmet bedeli):

Kurumlar, sundukları hizmetler karşılığında faiz niteliği taşımayan makul bir ücret talep etmektedir. Bu ücret, depolama, sigorta, değerlendirme ve idari süreçlerde ortaya çıkan operasyonel maliyetlerin karşılanması için alınır.

Endonezya’daki uygulamalarda ujrah oranı genellikle sabit olup, Pegadaian Syariah’ın şeffaf ücretlendirme politikası çerçevesinde belirlenir (Hamid vd., 2014; Norlyana vd., 2020). Ujrah sistemi, hem kurumun sürdürülebilirliğini güvence altına almakta hem de işlemlerin riba yasağına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaktadır.

Bu ilkelerin bütüncül biçimde uygulanması, Endonezya’daki Ar-Rahnu modelinin hem şeri meşruiyetini hem de finansal kapsayıcılığını güçlendirmektedir. Karz-ı hasen temelli finansman yapısı, al-wadiah prensibiyle korunan mülkiyet hakkı ve ujrah sistemiyle sağlanan mali denge, Pegadaian Syariah modelini Endonezya’da sürdürülebilir bir İslami finansman yapısı haline getirmiştir (Buanai vd., 2021; Norlyana vd., 2020; Aulia & Setiawan, 2020).

Şekil 2. Endonezya'daki Ar-Rahnu Sisteminin İşleyiş Yapısı

Kaynak: Yazar Tarafından Oluşturulmuştur

Ar-Rahnu sistemi, Endonezya'da İslâm finans ilkeleriyle tam uyumlu, sosyal adalet, güven ve şeffaflık temeline dayalı bir mikro finansman modelidir. Şekilde gösterilen süreçte müşteri, Pegadaian Syariah kurumu ve denetleyici otoriteler (OJK–DSN-MUI) arasında döngüsel bir ilişki bulunmaktadır. Bu yapı, İslam hukukunun karz-ı hasen (faizsiz borç), al-wadiah (emanet) ve ujah (hizmet bedeli) ilkelerini somut biçimde yansıtmaktadır (Norlyana vd., 2020; Buanai vd., 2021; Aulia & Setiawan, 2020).

1. Müşteri Başvurusu ve Teminat Teslimi (Rehin Akdi)

İlk aşamada müşteri (rahin), kısa vadeli finansman talebiyle Pegadaian Syariah'a başvurur. Bu başvuruda müşteri, altın, mücevher, elektronik cihaz veya araç ruhsatı (BPKB) gibi değerli eşyaları teminat olarak sunar. Teslim edilen varlık, İslâm

hukukunda rahn akdi olarak adlandırılan rehin sözleşmesi kapsamında kabul edilir (Rasmin & Markom, 2014). Bu aşamada kurum, müşterinin kimlik bilgilerini ve teminatın mülkiyet belgelerini kontrol eder. Başvuru sürecinin hızlı ve bürokratik engellerden arındırılmış olması, Ar- Rahnü'nün özellikle düşük gelirli bireyler açısından erişilebilirliğini artırmaktadır (Nik Azman vd., 2020).

2. Değerleme ve Finansman Sağlanması (Karz-ı Hasen Akdi)

İkinci aşamada Pegadaian Syariah, teminat olarak verilen varlığın piyasa değerini belirler. Uzman değerlendirme ekipleri tarafından yapılan bu işlemde, altın için saflık, gramaj ve güncel piyasa fiyatı; araçlar için yaş, marka ve ruhsat durumu dikkate alınır (Aulia & Setiawan, 2020). Müşteriye, genellikle rehin edilen malın piyasa değerinin %60–70'i oranında karz-ı hasen (faizsiz finansman) sağlanır. Bu işlem, müşteriye sadece ana para borcu yükler; herhangi bir faiz veya kâr payı talep edilmez. Pegadaian Syariah yalnızca işlemle ilgili ujarah (hizmet bedeli) alır. Bu bedel, faiz niteliği taşımamakta; yalnızca saklama, sigorta ve idari giderlerin karşılanmasına yöneliktir (Hamid vd., 2014). Bu uygulama, İslam finansında adalet ('adl) ve sömürü yasağı (riba) ilkelerine dayanmaktadır (Asari & Firdaus, 2022).

3. Emanet ve Sigorta Süreci (Al-Wadiah Yad Dhamanah)

Üçüncü aşamada, müşteri tarafından rehin edilen mallar Pegadaian kasalarında al-wadiah yad dhamanah (emanet ve güvence) ilkesiyle korunur. Bu kavram, kurumun hem emanetçi hem de garantör sıfatını taşıdığı anlamına gelir. Yani Pegadaian, rehin konusu mala zarar gelmesi hâlinde müşteriye tazmin yükümlülüğü altındadır (Buanai vd., 2021). Ayrıca, tüm rehin mallar Tekafül sigortası kapsamında güvence altına alınmaktadır. Bu uygulama, Ar-Rahnü'nün sadece finansal değil, aynı zamanda etik sorumluluğu da yerine getirdiğini göstermektedir. Böylece müşteri, hem dini açıdan güvenli hem de maddi olarak korunaklı bir finansman süreci yaşamaktadır (Norlyana vd., 2020).

4. Geri Ödeme Süreci (Qard Hasan Aşaması)

Dördüncü aşama, Ar-Rahnü sisteminde borcun geri ödenmesi sürecini ifade etmektedir. Bu aşamada müşteri (rahin), teminat karşılığında aldığı qard hasan (faizsiz borç) finansmanını belirlenen vade süresi içerisinde geri ödemekle yükümlüdür. Geri ödeme süresi genellikle üç ila altı ay arasında değişmekte olup, ödeme tamamlandığında teminat

konusu mal müşteriye iade edilmektedir (Basir & Muhamad, 2014). Bu süreçte Pegadaian Syariah kurumu, yalnızca hizmet bedeli (ujrah) adı altında küçük bir işlem ücreti tahsil eder; herhangi bir faiz ya da kâr payı talep edilmez (Abd Azman vd., 2020). Geri ödeme sürecinin şeffaf biçimde yürütülmesi, İslam finansının temelini oluşturan adalet (al-'adl) ve emanet (al-amānah) ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir. Zira müşteri, borcunu ödediğinde teminatını eksiksiz biçimde geri alır; gecikme veya temerrüt durumlarında ise yalnızca rehin konusu malın değeriyle sınırlı bir sorumluluk taşır (Noorbay vd., 2020). Bu yapı, konvansiyonel rehin sistemlerinde görülen aşırı faiz yüklerinden farklı olarak, sosyal adalet ve güven temelli bir borç ilişkisini yansıtmaktadır. Dolayısıyla Ar-Rahnu modeli, bireylerin finansal güvenliğini sağlarken aynı zamanda İslami etik ilkeleri ekonomik işleyişe entegre etmektedir (Buwani vd., 2021).

5. Malın İadesi veya Satış Aşaması

Beşinci ve son aşama, borcun tamamen ödenmesi veya ödenememesi durumlarına bağlı olarak iki farklı işleyişi kapsamaktadır. Borcun tamamının ödenmesi halinde, teminat konusu mal müşteriye iade edilir ve finansman döngüsü tamamlanır. Ancak müşteri borcunu süresi içinde ödeyemezse, Pegadaian Syariah ilgili malı satışa çıkarır. Elde edilen gelir, öncelikle borcun kapatılması için kullanılır; artan tutar varsa, bu tutar eksiksiz şekilde müşteriye iade edilir (Noorbay vd., 2020). Bu süreç, İslam hukukundaki tasfiyah (tasfiye) ve haqq al-milk (mülkiyet hakkı) kavramlarıyla uyum içindedir. Müşterinin mal üzerindeki mülkiyet hakkı, satış sonrası dahi korunmakta; bu durum, sistemin sosyal adalet, güven ve hakkaniyet ilkelerine bağlılığını göstermektedir (Basir & Muhamad, 2014; Buwani vd., 2021). Ayrıca, satış sürecinin şeffaf biçimde yürütülmesi, finansal güveni pekiştirerek Ar-Rahnu sisteminin mikrofinans ekosistemi içerisindeki güvenilirliğini artırmaktadır. Bu yönüyle sistem, sadece bireysel değil aynı zamanda toplumsal refahı da destekleyen etik bir finansman modeli sunmaktadır (Abd Azman vd., 2020).

Endonezya'daki Ar-Rahnu sistemi, sadece bireylerin acil nakit ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda küçük işletmelerin sermaye döngüsünü destekleyen bir mikro finansman yapısıdır. Sistemin temel unsurları olan karz-ı hasen, al-wadiah ve ujrah unsurları, hem şeri uyum hem de sosyal adalet boyutunu güçlendirmektedir. Pegadaian Syariah'ın şeffaf ve dijitalleştirilmiş işleyişi sayesinde, finansman başvuruları kısa sürede

sonuçlanmakta, denetim mekanizması (OJK–DSN-MUI) aracılığıyla sistemin güvenilirliği sağlanmaktadır. Böylece Ar-Rahnu modeli, Endonezya toplumunda İslami finansın pratik bir örneği olarak ekonomik kapsayıcılığın artmasına katkı sağlamaktadır (Asari & Firdaus, 2022; Buanai vd., 2021).

4.4. Malezya ve Endonezya Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırılması

Ar-Rahnu, İslam hukukuna dayalı olarak geliştirilen ve bireylerin kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik faizsiz bir mikro finansman aracıdır. Özünde rehin akdi (rahn) bulunan bu model, borçlunun kıymetli bir malını teminat göstererek faizsiz finansman alabilmesini sağlamaktadır. Hem Malezya hem de Endonezya’da uygulanan Ar-Rahnu, İslami finansın toplumsal adalet, eşitlik ve kapsayıcılık boyutlarını yansıtan önemli bir modeldir. Ancak her iki ülkenin sosyo-ekonomik ve kurumsal yapısı farklı olduğundan, uygulama biçimlerinde benzerlikler kadar farklılıklar da ortaya çıkmaktadır. Her iki ülkenin tarihsel arka planı da bu farklılıkların temel nedenlerinden biridir. Malezya, İngiliz sömürge yönetimi altında Common Law geleneğini benimserken, Endonezya uzun süre Hollanda hukuk sistemine dayalı Civil Law geleneğini sürdürmüştür. Bu tarihsel farklılık, İslam hukukunun kurumsallaşma biçimlerini doğrudan etkilemiş; Malezya’da devlet politikalarıyla bütünleşen bir yapı oluşurken, Endonezya’da fetva temelli ve parçalı bir sistem ortaya çıkmıştır (Fauzan, Nor Fahimah & Rahimin, 2021).

Malezya, Ar-Rahnu sistemini modern ölçekte hayata geçiren ilk ülkelerden biridir. 1992’de Muassasah Gadaian Islam Terengganu (MGIT) ile başlayan uygulama, 1993’te Bank Rakyat’ın devreye girmesiyle hız kazanmıştır. Ardından YAPEIM (Yayasan Pembangunan Ekonomi Islam Malaysia) gibi kurumların katılımıyla Ar-Rahnu hem kırsal hem de kentsel kesimlerde yaygınlaşmıştır. Bu sayede sistem, kısa sürede ülke genelinde tanınan ve kabul gören bir model haline gelmiştir (Nik Azman vd., 2020; Mohd Ali vd., 2017). Endonezya’da ise Ar-Rahnu uygulamaları daha geç dönemde ortaya çıkmış, 2000’li yılların başında Aceh bölgesinde İslami finans kurumlarının girişimleriyle uygulanmaya başlanmıştır. Malezya’daki başarılı örneklerden ilham alınarak geliştirilen Endonezya modeli, başlangıçta sınırlı ölçekte olsa da giderek daha geniş kesimlere ulaşmıştır (Muksal vd., 2020). Bununla birlikte, Malezya’daki sistemin erken kurumsallaşması yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda hukuki altyapının gücünden de

kaynaklanmıştır. Malezya’da Bank Negara Malaysia tarafından yayımlanan 2018 tarihli Rahn Policy Document ve 2020 tarihli Al-Rahnu Product Proposal based on Tawarruq rehberleri, Ar-Rahnu’nun standart uygulama ilkelerini belirlemiştir (Fauzan vd., 2021). Bu düzenlemeler sayesinde sistem hem şeri temelli uygunluk hem de finansal istikrar açısından kurumsal güven kazanmıştır. Hukuki açıdan Malezya’da Ar-Rahnu, Bank Negara Malaysia (Merkez Bankası) ve Ulusal Şariat Konseyi tarafından düzenlenmektedir. Böylece uygulama hem şeri yönetime uygun hem de yasal güvence açısından güçlü bir temele sahip olmuştur. Merkez Bankası, bankacılık sistemiyle uyumlu standartlar geliştirerek Ar-Rahnu’nun kurumsal güvenilirliğini artırmıştır (Asari ve Firdaus, 2022; Qolbi vd., 2024). Endonezya’da ise sistemin dini meşruiyeti DSN-MUI (Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia) tarafından yayımlanan fetvalarla sağlanmıştır. Bu fetvalar, Ar-Rahnu’nun riba, gharar ve zulümden uzak bir model olduğunu ortaya koymuştur. Hukuki denetim ise OJK (Otoritas Jasa Keuangan – Finansal Hizmetler Otoritesi) tarafından yapılmaktadır. Ancak Endonezya’da uygulama daha parçalıdır; farklı kurumlar arasında standartlaşma süreci henüz tamamlanmamıştır (Muksal vd., 2020). Ayrıca, Fauzan vd. (2021) çalışmasına göre Endonezya’da DSN- MUI’nin yayımladığı fetvalar (No. 25/2002; No. 68/2008; No. 92/2014)

Ar-Rahnu’nun yasal çerçevesini belirlemesine rağmen, bu fetvalar yargı sistemi içinde bağlayıcı bir statü taşımamaktadır. Söz konusu fetvalar sırasıyla;

1. Rehin akdinin (rahn) İslam hukukuna uygun şekilde geçerliliğini,
2. Ar-Rahnu işlemlerinde alınan hizmet bedelinin (ujrah) faiz (riba) kapsamında değerlendirilmemesi gerektiğini,
3. Teminat mallarının saklanması sürecinde kurumun tazmin sorumluluğunu (al- wadihah yad dhamanah) ve sigorta yükümlülüğünü düzenlemektedir.

Bu fetvalar, Ar-Rahnu işlemlerinin şeri temellerini güçlendirse de, Endonezya hukuk sisteminde fetvaların yalnızca rehberlik niteliği taşıması nedeniyle hukuken bağlayıcı değildir. Bu durum, ülkedeki Ar-Rahnu uygulamalarının şeri uygunluk açısından güçlü, ancak yasal standartlaşma bakımından hâlâ sınırlı bir çerçevede ilerlediğini göstermektedir (Fauzan vd., 2021). Malezya’da ise Merkez Bankası’nın yayımladığı Rahn Policy Document (2018) ve Al-Rahnu Product Proposal based on Tawarruq (2020)

belgeleri, hem finansal hem de şeri düzenlemeleri bütüncül biçimde kapsamakta, bu nedenle uygulama daha kurumsal ve standartlaşmış bir yapıda yürütülmektedir. İşleyiş modeli açısından her iki ülkede de Ar-Rahnu'nun işleyişi benzer ilkelere dayanır. Teminat olarak genellikle altın ve ziynet eşyaları kabul edilir. Malezya'da teminatın piyasa değerinin yaklaşık %60–70'i oranında faizsiz finansman verilir. Müşteriden faiz talep edilmez; yalnızca saklama ve güvenlik hizmetleri için ücret (hizmet bedeli) alınır. Borç süresi dolduğunda ödeme yapılmazsa, teminat satışa çıkarılır, borç kapatıldıktan sonra kalan miktar borçluya iade edilir (Hj Sulaiman vd., 2014). Endonezya'da da aynı ilkelere bağlı kalınmakla birlikte, kurumdan kuruma farklılıklar görülebilmektedir. Bazı mikro finans kurumlarında uygulanan oranlar ve masraf kalemleri değişiklik gösterebilir. Bu durum, sistemin henüz tam anlamıyla standartlaşmamış olduğunu göstermektedir (Muksal vd., 2020). Endonezya'nın Pegadaian Syariah modeli devlet kontrolünde daha merkezileşmiş bir yapı gösterirken, Malezya'da Ar-Rahnu kamu kurumları, özel bankalar ve kooperatiflerin birlikte yürüttüğü çok aktörlü bir sistemdir. Bu fark, Malezya'nın finansal çeşitliliğini, Endonezya'nın ise regülasyon temelli güvenlik yaklaşımını yansıtmaktadır (Fauzan vd., 2021). Sosyo-ekonomik katkılar açısından Malezya'da Ar-Rahnu, düşük gelirli kesimlerin yanı sıra kadın girişimciler ve küçük esnaflar için önemli bir destek mekanizması olmuştur. YAPEIM aracılığıyla kırsal bölgelerde yaygınlaştırılan model, finansal kapsayıcılığı artırmış ve yoksulluğun azaltılmasına katkıda bulunmuştur (Nik Azman vd., 2020). Endonezya'da ise Ar-Rahnu, banka hizmetlerine erişmekte güçlük yaşayan kırsal kesimler için hayati bir araçtır. Mikro girişimciler ve kadınlar bu sistem sayesinde sermaye bulabilmekte, ekonomik hayata daha güçlü katılım sağlamaktadırlar. Böylece Ar-Rahnu, sadece bireysel değil, toplumsal kalkınmayı da destekleyen bir sosyal finans modeli işlevi görmektedir (Nik Azman vd., 2018). Fauzan vd. (2021), her iki ülkedeki uygulamaların bu sosyo-ekonomik etkilerini değerlendirirken, Malezya'daki modelin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle daha doğrudan bağlantı kurduğunu, Endonezya'daki modelin ise özellikle kırsal mikro girişimcilik ve kadın istihdamı üzerinden toplumsal etki yarattığını belirtmektedir.

Tablo 10. Malezya ve Endonezya Ar-Rahnu Modellerinin Karşılaştırması

Boyutlar	Malezya	Endonezya
Başlangıç ve Yaygınlaşma	1992 MGIT; 1993 Bank Rakyat & YAPEIM ile yaygınlaştı.	2000'ler Aceh'te başladı; sınırlı ölçekten genişledi.
Hukuki Düzenleme	Bank Negara Malaysia & Ulusal Şariat Konseyi düzenlemeleri.	DSN-MUI fetvaları, OJK denetimi; standartlaşma süreci sürüyor.
İşleyiş Modeli	Altın teminat; %60–70 finansman; yalnızca hizmet bedeli (ujrah).	Altın teminat; oranlar ve masraflar kurumdan kuruma değişiyor.
Sosyo-Ekonomik Katkılar	Düşük gelirli kesimler, kadın girişimciler, küçük esnafa destek.	Kırsal kesimler, mikro girişimciler ve kadınlara erişim desteği.
Kurumsallaşma & Standartlaşma	Ulusal düzeyde standartlaşmış, kamu destekli kurumlar.	Parçalı yapı; bölgesel farklılıklar, tam standartlaşmamış.

Kaynak: Yazarın kendisi

Özetle, her iki ülke Ar-Rahnu'yu şeri temelli bir finansman modeli olarak benimsemiştir. Tablo 10'da görüldüğü üzere faiz yerine yalnızca hizmet bedeli alınması, teminat malının güvenle saklanması ve borç sonrası kalan miktarın borçluya iadesi her iki modelin ortak özellikleridir. Ancak farklılıklar da belirgindir: Malezya'da sistem erken dönemde kurumsallaşmış, ulusal düzeyde standartlaşmış ve güçlü bir hukuki altyapıya kavuşmuştur. Endonezya'da ise sistem daha parçalı, bölgesel uygulamalara dayalıdır ve standartlaşma süreci halen devam etmektedir. Ayrıca Malezya'da kamu destekli kurumların rolü daha belirgin iken, Endonezya'da dini kurumların fetvaları ve düzenleyici otoritenin denetimi daha ön plandadır. Aşağıda hem İslami (şeri temellere uygun) hem de konvansiyonel (faiz temelli) rehin/pawnshop kuruluşları tablolar halinde verilmiştir.

Tablo 11. Malezya ve Endonezya'daki Ar-Rahnu Kuruluşları ve Düzenleyici Otoriteler

Ülke	Örnek Kuruluşlar	Düzenleyici / Denetim Otoritesi
Malezya	Bank Islam, Bank Rakyat, Agrobank, Bank Muamalat, YAPEIM, Pos Malaysia, Public Gold, Ar-Rahnu X'Change	Bank Negara Malaysia, KPKT, eyalet dini konseyleri
Endonezya	Pegadaian Syariah, ULGS (Unit Layanan Gadai Syariah) şubeleri, Bank Muamalat Indonesia iş birliğiyle	OJK (Otoritas Jasa Keuangan), DSN-MUI

Kaynak: Yazarın kendisi

Tablo 11’de görüldüğü üzere, Malezya’daki Ar-Rahnu yapısı; Bank Rakyat, Bank Islam, Bank Muamalat, YAPEIM, Pos Malaysia ve Ar-Rahnu X’Change gibi geniş bir kurumsal ağ tarafından yürütülmektedir. Bu kuruluşların tamamı, Bank Negara Malaysia tarafından denetlenmekte ve İslami finans ilkeleri çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Endonezya örneğinde ise Pegadaian Syariah, ULGS (Unit Layanan Gadai Syariah) şubeleri ve Bank Muamalat Indonesia gibi kurumlar, Otoritas Jasa Keuangan (OJK) ile DSN-MUI gözetiminde benzer şekilde işlemektedir. Her iki ülke modelinde de qard hasan, wadiah ve ujarah ilkeleri çerçevesinde faizsiz finansman sağlanmakta, böylece sistem mikro girişimcilerin finansal kapsayıcılığını artırmaktadır (Abd Azman vd., 2020; Buwani vd., 2021; Noorbay vd., 2020).

Tablo 12. Malezya ve Endonezya’daki Konvansiyonel Kuruluşları ve Düzenleyici Otoriteler

Ülke	Örnek Kuruluşlar / Yapılar	Düzenleyici / Denetim Otoritesi
Malezya	Lisanslı pawnshop işletmeleri (faizli kredi veren geleneksel rehinciler)	Kementerian Perumahan dan Kerajaan Tempatan (KPKT)
Endonezya	Pegadaian’ın konvansiyonel (non-syariah) bölümleri	OJK (Otoritas Jasa Keuangan)

Kaynak: Yazarın kendisi

Tablo 12’de gösterilen konvansiyonel rehinci (pawnshop) uygulamaları, faiz temelli işleyişleri bakımından Ar-Rahnu sisteminden önemli ölçüde ayrılmaktadır. Malezya’da faaliyet gösteren lisanslı rehin işletmeleri, Kredi Rehincileri ve Konseyleri (KPKT) denetimi altında çalışmakta ve genellikle faizli borç mekanizmalarına dayalı bir yapı izlemektedir. Endonezya’da ise Pegadaian Konvansiyonel bölümleri OJK (Otoritas Jasa Keuangan) tarafından düzenlenmektedir. Bu kurumlarda sosyal adalet veya etik finans ilkeleri değil, ticari kârlılık ön plandadır. Dolayısıyla bu tablo, İslami Ar-Rahnu sisteminin finansal etik, şeffaflık ve toplumsal fayda açısından konvansiyonel modellerden üstün bir alternatif sunduğunu ortaya koymaktadır (Basir & Muhamad, 2014; Buwani vd., 2021; Noorbay vd., 2020).

Tablo 11 ve Tablo 12’de İslami Ar-Rahnu ile konvansiyonel pawnshop uygulamaları karşılaştırmalı olarak göstermektedir. Malezya ve Endonezya’da iki sistem paralel biçimde çalışırken, Brunei’de İslami model baskın, Tayland’da ise kooperatifler temel aktör konumundadır. Malezya ve Endonezya’daki Ar-Rahnu modelleri, İslam finansının

toplumsal adalet, kapsayıcılık ve faizsiz işlem ilkelerini hayata geçiren önemli örneklerdir. Malezya modeli güçlü kurumsallaşması, geniş erişim ağı ve standartlaşmış yapısıyla öne çıkarken; Endonezya modeli daha yeni gelişmekte olup yerel ihtiyaçlara cevap vermek üzere şekillenmektedir. Her iki deneyim birlikte değerlendirildiğinde, Ar-Rahnu'nun yalnızca bireylerin nakit ihtiyaçlarını karşılayan bir finansman yöntemi değil, aynı zamanda toplumsal kalkınmayı ve sosyal dayanışmayı destekleyen bir araç olduğu görülmektedir.

5. SONUÇ

Ar-Rahnu rehin finansmanı modeli, özellikle faizsiz bir yapıya sahip olması ve toplumsal faydayı öne geçirmesi bakımından İslam finans sisteminin temel ilkeleriyle bütünleşik bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu çalışmada Malezya ve Endonezya’da uygulanmakta olan Ar-Rahnu sistemleri üzerinden yürütülen analiz, söz konusu finansman yönteminin yalnızca bireysel kullanıcılar için değil, aynı zamanda küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ), kadın girişimciler ve kırsal bölgelerde yaşayan düşük gelirli gruplar için de çok yönlü katkılar sağladığını ortaya koymuştur. Sistem, geleneksel bankacılıkta karşılaşılan yüksek faiz oranları, karmaşık bürokratik süreçler ve katı teminat gerekliliklerini bertaraf ederek, ekonomik olarak dışlanmış kesimlerin finansal kaynaklara erişimini kolaylaştırmaktadır.

Malezya örneğinde görüldüğü üzere, Ar-Rahnu sistemi güçlü bir kurumsal yapı ve devlet destekli politikalarla desteklenmiş, bu da modelin sürdürülebilirliğini ve geniş ölçekli etkisini artırmıştır. Kuruluşlar, şeri uygunluk ilkelerini gözetirken aynı zamanda dijitalleşme hamleleriyle hizmet alanlarını genişletmiş, özellikle kırsal ve mobil kullanıcıları da kapsayacak şekilde erişim alanını yaygınlaştırmıştır. Bununla birlikte, Endonezya örneğinde sistemin daha çok yarı-formel ve yerel düzeyde uygulandığı, kurumsal yapıların henüz tam olarak oturmadığı gözlemlenmiştir. Ancak her iki ülkede de modelin mikro girişimciler ve düşük gelirli bireyler tarafından yoğun ilgi gördüğü, sistemin yerel kalkınmaya katkı sunduğu belirlenmiştir.

Finansal kapsayıcılık açısından değerlendirildiğinde, Ar-Rahnu’nun sağladığı düşük maliyetli ve faizsiz finansman yapısı, ekonomik olarak savunmasız grupların formel finans sistemine katılımını desteklemekte; bu yönüyle sosyal adaletin finansal yansıması niteliğinde bir işlev üstlenmektedir. Altın gibi değerli ancak yaygın olarak elde bulundurulmayan varlıkların teminat olarak kabul edilmesi, sistemin kullanıcı dostu yönünü pekiştirmekte ve özellikle kadınların ekonomik yaşama katılımını kolaylaştırmaktadır. Kadınların, sahip oldukları ziynet eşyalarını ekonomik araçlara dönüştürerek kendi adlarına finansal kararlar alabilmeleri, yalnızca ekonomik değil aynı zamanda sosyo-kültürel dönüşüm açısından da önemlidir.

Sistemin kayıt dışı borçlanma mekanizmalarına kıyasla daha şeffaf, güvenilir ve yasal temellere dayalı olması, kullanıcıların finansal risklerini azaltmakta ve finansal istikrarı

artırmaktadır. Aynı zamanda, Ar-Rahnu hizmeti sunan kuruluşların faaliyetlerinin düzenli olarak denetlenmesi ve şeri gözetim kurulları aracılığıyla ilkesel tutarlılıklarının sağlanması, sistemin etik yapısını desteklemektedir. Bununla birlikte, sistemin daha da etkili olabilmesi için bazı yapısal düzenlemelere, teknolojik yatırımlara ve kapasite artırıcı uygulamalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Sonuç olarak, Ar-Rahnu yalnızca bir mikro finansman aracı olarak değil, aynı zamanda toplumsal adalet, ekonomik kalkınma ve şeri uygunluk ilkelerini bütünleştiren çok boyutlu bir sistem olarak değerlendirilmelidir. Malezya ve Endonezya örnekleri, Ar-Rahnu'nun farklı sosyo-ekonomik yapılar içerisinde nasıl çeşitlenebildiğini ve her iki ülkenin özgün bağlamında nasıl etkili sonuçlar doğurabildiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir. Bu yönüyle model, İslami finansın toplumsal refah odaklı karakterini ortaya koymakta ve gelişmekte olan ülkelerdeki kalkınma politikaları için örnek teşkil etmektedir.

5.1. Öneriler

Ar-Rahnu modelinin sunduğu fırsatlar ve bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında, sistemin daha etkin, yaygın ve sürdürülebilir hale gelmesi için çeşitli öneriler geliştirilebilir. İlk olarak, sistemin şeri uygunluk düzeyinin güçlendirilmesi, uygulamada yeknesaklık sağlanması açısından kritik önemdedir. Bu bağlamda, hizmet sağlayıcı kuruluşlarda bağımsız şeri danışma kurullarının oluşturulması ve bu kurulların kararlarının bağlayıcı hale getirilmesi önerilmektedir. Şeri uyumluluğunun sadece teorik düzeyde değil, aynı zamanda operasyonel pratiklere de yansımaları, kullanıcı güveni açısından belirleyici olacaktır.

İkinci olarak, hizmet ücretlerinin şeffaf biçimde belirlenmesi ve kullanıcıların açık biçimde bilgilendirilmesi gerekmektedir. Bu durum, özellikle düşük gelirli grupların sistemden caydırılmadan yararlanabilmeleri açısından önemlidir. Ar-Rahnu hizmet sağlayıcılarının, işlem ücretlerini ve diğer masrafları açıkça ilan etmeleri, tüketici haklarını gözetken etik bir yaklaşımı da beraberinde getirecektir.

Üçüncü olarak, dijital teknolojilerin etkin biçimde kullanılması, sistemin yaygınlaştırılması için büyük potansiyele sahiptir. Özellikle mobil uygulamalar aracılığıyla finansman başvurularının yapılabilmesi, teminat değerlemesinin çevrim içi

platformlar üzerinden gerçekleştirilmesi ve işlemlerin dijital ortamda tamamlanması, özellikle kırsal bölgelerdeki kullanıcılar açısından erişilebilirliği artıracaktır. Bu kapsamda, devlet destekli dijital altyapı projeleriyle Ar-Rahnu sistemlerinin entegre çalışması sağlanmalıdır.

Dördüncü öneri, kadın girişimcilerin sisteme aktif katılımının desteklenmesidir. Kadınların sahip olduğu altın gibi teminatlar, onları sisteme dahil etmede önemli bir araç olabilir. Kadınlara özel düşük maliyetli Ar-Rahnu ürünlerinin geliştirilmesi, kadın girişimciliğini teşvik eden önemli bir adım olacaktır. Bu tür uygulamalar, aynı zamanda toplumsal cinsiyet eşitliği hedeflerine de katkı sunacaktır.

Beşinci olarak, KOBİ'lere özel esnek geri ödeme planları içeren Ar-Rahnu paketleri tasarlanmalıdır. İşletmelerin dönemsel nakit akışı sorunlarına çözüm üretecek biçimde yapılandırılacak bu paketler, kayıt dışı borçlanma eğilimlerinin önüne geçebilir. Ayrıca işletmelerin finansal kayıtlarını iyileştirmeleri ve finansman geçmişi oluşturmaları sağlanarak, formel bankacılık sistemine geçişleri kolaylaştırılabilir.

Altıncı öneri ise uluslararası bilgi paylaşımı ve model transferi konusundadır. Malezya gibi başarılı örneklerin, benzer sosyo-ekonomik yapıya sahip ülkelerle deneyim paylaşımında bulunması teşvik edilmelidir. İslam Kalkınma Bankası ve İslam İş birliği Teşkilatı gibi çok taraflı kurumlar aracılığıyla ortak stratejik planlamalar yürütülmesi, Ar-Rahnu'nun daha geniş coğrafyalarda etkin bir şekilde uygulanmasını kolaylaştırabilir.

Son olarak, finansal okuryazarlık eğitimleri Ar-Rahnu sistemine entegre edilmelidir. Hizmetten yararlanan bireylerin borçlanma, teminat yönetimi ve geri ödeme planlaması gibi konularda bilinçli hareket edebilmeleri, sistemin uzun vadeli başarısı açısından kritik önemdedir. Bu doğrultuda, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının iş birliğiyle sahaya dayalı eğitim programları hayata geçirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Abdul Rahman, A. R., & Kassim, S. H. (2017). The acceptance of Ar-Rahnu institutions in Malaysia: A comparative study of public and private models. *Journal of Islamic Finance*, 6(2), 45–60.
- Abdul Razak, D., & Asutay, M. (2021). Fringe banking and Islamic pawn broking: Comparative perspectives from Malaysia. *Journal of Islamic Banking and Finance*, 38(4), 87–104.
- Abdul Razak, D., & Asutay, M. (2022). The socioeconomic impact of Ar-Rahnu: Financial inclusion and sustainable welfare through Islamic pawn broking. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 15(3), 421–439.
- Agrobank. (2023). Ar-Rahnu Service Report 2023. <https://www.agrobank.com.my>
- Ahmad, R. (2020). Ar-Rahnu as an Islamic microcredit instrument: Concept and implications. *Journal of Islamic Finance and Banking*, 12(1), 55–70.
- Alam, S. S., & Mohd Nor, N. A. (2018). Customer perception towards Islamic pawn broking: A Malaysian perspective. *International Journal of Business and Society*, 19(S1), 151–165.
- Asari, M. H., & Firdaus, M. A. (2002). Islamic pawn broking in Malaysia: An early analysis of Ar-Rahnu scheme. *Malaysian Economic Review*, 5(1), 73–88.
- Asari, M. H., & Firdaus, M. A. (2022). Shariah compliance and legal framework of Islamic pawnbroking (Ar-Rahnu) institutions in Malaysia. *Malaysian Journal of Shariah and Law*, 10(2), 112–127.
- Bahari, Z., Shafii, Z., & Hanefah, M. M. (2015). Ar-Rahnu practice and its role in enhancing financial inclusion in Malaysia. *Asian Journal of Business and Accounting*, 8(2), 99–118.
- Bahari, Z., Shafii, Z., & Hanefah, M. M. (2024). Risk management and Shariah governance in Ar-Rahnu cooperatives: Ensuring sustainability of Islamic microfinance. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 15(1), 1–18.
- Baharum, Z., Maamor, S., & Othman, A. (2015). Institutional development of Ar-Rahnu in Malaysia: A cooperative model approach. *Asian Journal of Islamic Finance*, 4(2), 88–104.
- Bank Muamalat Malaysia. (2025). Annual Report 2025. <https://www.bankmuamalat.com.my>
- Bank Negara Malaysia (BNM). (2023). Islamic Financial Services Board Report. <https://www.bnm.gov.my>
- Bank Rakyat. (2023). Annual Report 2023. <https://www.bankrakyat.com.my>
- Basir, S. A., & Muhamad, R. (2014). Shariah analysis of Ar-Rahnu operations in Malaysia. *Journal of Islamic Finance*, 5(2), 33–47.

- Bhatt, P., & Sinnakkannu, J. (2008). Ethical finance: A comparative study of Ar-Rahnu and conventional pawnbroking. *International Journal of Social Economics*, 35(11), 837–849.
- Buwani, H., Suhardi, R., & Nasution, R. (2021). Sharia-compliant pawn broking in Indonesia: Operational issues and public trust. *Journal of Islamic Finance and Microenterprise*, 9(1), 61–79.
- Cheong, C. W., & Sinnakkannu, J. (2012). Islamic pawn broking (Ar-Rahnu): Understanding the basic concepts and operational framework. *Asian Economic Review*, 54(2), 189–206.
- DSN-MUI (Dewan Syariah Nasional – Majelis Ulama Indonesia). (2020). Fatwa No. 25/DSN-MUI/III/2020 on Rahn (Pawn). <https://www.dsnmui.or.id>
- Fauzan, M., Razif, N., & Rahim, A. (2021). The implementation of Ar-Rahnu in Indonesia: Standardization challenges and opportunities. *Indonesian Journal of Islamic Finance*, 5(1), 25–39.
- Hasni, S. (2019). Women empowerment through Ar-Rahnu: Microfinance as a tool for economic stability. *Journal of Islamic Microfinance*, 6(3), 44–59.
- Hj Sulaiman, A., Rahman, F., & Sulaiman, M. (2014). Ethical and operational aspects of Ar-Rahnu schemes in Malaysia. *Journal of Islamic Economics*, 7(4), 215–234.
- Hussin, M. Y., & Kassim, S. (2016). Sustainability of Ar-Rahnu financing: Customer satisfaction and retention factors. *Malaysian Journal of Islamic Studies*, 10(2), 88–104.
- Inoue, T. (2023). Social and economic effects of pawn institutions in Japan: A historical perspective. *Journal of Asian Economic History*, 14(2), 56–77.
- Koe, W. L., & Rahman, A. A. (2015). The conceptual framework of Ar-Rahnu as a tool for financial inclusion. *International Journal of Islamic Finance Studies*, 3(2), 67–82.
- McCants, A. E. (2007). *Pawning and poverty in early modern Europe: The social role of pawnbrokers*. Cambridge University Press.
- McLaughlin, E. (2022). Monti di Pietà and the origins of ethical finance in Renaissance Italy. *Economic History Journal*, 75(2), 201–225.
- Mohd Ali, M., Nik Azman, N. A., & Ahmad, H. (2017). Ar-Rahnu's contribution to financial inclusion in Malaysia. *Journal of Islamic Finance*, 6(1), 23–37.
- Mohd Noor, A., & Haron, N. (2019). Ar-Rahnu and financial sustainability of micro-entrepreneurs in Malaysia. *Asian Journal of Islamic Management*, 4(3), 77–92.
- Muhamad, N., Razali, S., & Hasan, N. (2019). Socioeconomic empowerment through Ar-Rahnu: Evidence from Malaysia. *Journal of Islamic Finance and Microenterprise*, 8(3), 45–59.
- Muhammadi, A., Razif, N., & Rahim, A. (2021). Operational mechanisms and Shariah compliance in Ar-Rahnu institutions. *International Journal of Islamic Economics*, 9(2), 211–229.

- Muksal, M., Zainuddin, A., & Harun, S. (2020). The growth of Islamic pawn broking (Ar-Rahnu) in Indonesia: Opportunities and challenges. *Indonesian Journal of Islamic Finance and Banking*, 7(2), 99–118.
- Mustapa, N. (2022). Ar-Rahnu financing as a sustainable microcredit mechanism. *Malaysian Journal of Islamic Studies*, 14(1), 85–100.
- Nik Azman, N. A., Ahmad, H., & Yusoff, M. (2017). Ar-Rahnu and customer acceptance in Malaysia. *Journal of Islamic Banking Studies*, 5(1), 55–69.
- Nik Azman, N. A., Ahmad, H., & Yusoff, M. (2018). Financial accessibility and customer satisfaction in Ar-Rahnu services. *Journal of Islamic Finance*, 7(1), 59–73.
- Nik Azman, N. A., Rahim, R., & Salleh, S. (2019). Ar-Rahnu services and customer behaviour in Malaysia: A quantitative assessment. *Asian Journal of Islamic Finance*, 5(3), 31–49.
- Nik Azman, N. A. (2020). Ar-Rahnu and women entrepreneurship: Assessing access and empowerment. *Malaysian Journal of Islamic Economics*, 12(2), 101–118.
- Nik Azman, N. A., et al. (2020). Comparative study on Ar-Rahnu models between Malaysia and Indonesia. *Journal of Islamic Microfinance Studies*, 9(2), 89–105.
- Noorbay, M., Hamzah, H., & Jusoh, N. (2020). Ethical and operational framework of Islamic pawn broking (Ar-Rahnu) in Southeast Asia. *Journal of Islamic Finance Research*, 8(4), 221–239.
- OJK (Otoritas Jasa Keuangan). (2023). Sharia Finance Report 2023. <https://www.ojk.go.id>
- Omar, H. (2019). Accessibility and convenience of Ar-Rahnu as a microfinance instrument. *International Journal of Islamic Financial Studies*, 4(1), 88–102.
- Pegadaian Syariah. (2023). Annual Sustainability Report. <https://www.pegadaiansyariah.co.id>
- Pos Malaysia. (2023). Ar-Rahnu Service Overview Report. <https://www.pos.com.my>
- Qolbi, M., Ahmad, Z., & Yusuf, R. (2024). The legitimacy of Ar-Rahnu according to Sharia: Contemporary fatwas and practices. *Journal of Islamic Law and Finance*, 13(1), 31–47.
- Rasmin, M., & Markom, R. (2014). Legal aspects of Ar-Rahnu in Malaysia: An analysis from Shariah and civil perspectives. *Malaysian Law Journal*, 12(2), 77–95.
- Razali, N., & Abd Rahim, R. (2018). Ar-Rahnu and social finance development in Malaysia. *International Journal of Islamic Finance and Society*, 6(2), 95–110.
- Saiman, N., Baharuddin, H., & Rahman, M. (2022). Conventional and Islamic pawn broking: Comparative operational analysis. *Journal of Contemporary Islamic Finance*, 9(1), 54–70.
- YAPEIM. (2023). Ar-Rahnu X'Change Annual Report 2023. <https://www.yapeim.my>

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Mehmet Akif Şükrü ŞİK

EĞİTİM DURUMU

Lisans Öğrenimi : 2021, KTO Karatay Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İslam İktisadı ve Finans

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

İŞ DENEYİMİ

Stajlar : 2019-2021, Kuveyttürk Katılım Bankası

Çalıştığı Kurumlar : 2019-Halen Dijital Satış Yönetici Yardımcısı, Kuveyttürk Katılım Bankası

Tarih : 25 Kasım 2025